

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ “การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : ผลไม้เผาสุกกลิ่นคำบลโพธิ์ประสาธ อำเภอโศก จ. นครสวรรค์” ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยไว้ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา
5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ประวัติความเป็นมา

ในช่วงเวลาที่ประเทศชาติ กำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชน ทุกระดับ ประสบปัญหาต่าง ๆ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศถูกรุมเร้าคือปัญหาความยากจน รัฐบาลจึงได้ประกาศสงครามกับความยากจน โดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า จะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน 2544 ขึ้น โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติหรือเรียก

ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึง การบริการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษามรดกภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นจุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศ และทั่วโลก

หลักการและเหตุผล

กิตติ ลิ้มสกุล (2545, น. 4) ถึงกล่าวหลักการและเหตุผลของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ไว้ว่า

1. การให้การสนับสนุน (Support) มากกว่าการให้เงินช่วยเหลือ (Subsidy)

หลักการของขบวนการนี้ ไม่เน้นการให้เงินสนับสนุนแก่ท้องถิ่นเพราะมักจะไปทำลายความสามารถในการพึ่งตนเองรัฐบาลเพียงให้การสนับสนุนแก่ชุมชนต่าง ๆ ด้านเทคนิคเพื่อที่จะพัฒนา ตลอดจนช่วยเหลือในด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ในการตลาด

ท้องถิ่นจะรับความช่วยเหลือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์อย่างเต็มที่ เช่น ศูนย์วิจัยและแนวทางการเกษตร และประมง

ในด้านการตลาดเพื่อจะเพิ่มยอดขายอาจจัดตั้งบริษัทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นช่องทางในการกระจายสินค้าสู่ตลาดต่างๆ เอกลักษณะเฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

2. นโยบายหลัก 3 ประการ

1) มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับโลก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นต้องมีคุณภาพได้มาตรฐานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีจุดเด่นเฉพาะเป็นที่ยอมรับของตลาดภายในประเทศและตลาดโลก

2) มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงอย่างเดียว ต้องมีการระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันทำได้ โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องอย่างเหมาะสม ไม่ซ้ำแบบกันและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

3) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับปรุงเทคโนโลยี การสร้างบุคคลที่มีความคิดกว้างไกลมีความรู้ความสามารถให้เกิดขึ้นในสังคม มีการวางแผนการตลาด มุ่งเน้นการผลิตและบริการ โดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

3. กิจกรรมหลัก

1) ขยายสินค้าท้องถิ่นไปยังตลาด

ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเป็นจุดเด่นของท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพเพื่อขยายตลาดสู่เครือข่ายท้องถิ่นภาคเมืองและตลาดโลก

2) ผลิตและคิดค้นเองในท้องถิ่น

โดยอาศัยความรู้ความสามารถของคนในชุมชน ให้ความร่วมมือกันรับผิดชอบ มีหน่วยงานของจังหวัด กระทรวง กรม กอง เป็นผู้คอยให้คำแนะนำ และคอยให้การสนับสนุนในด้านของเทคโนโลยีและการคิดค้นอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ

3) การสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพของท้องถิ่น

ท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องมีการเลือกเฟ้นบุคลากรที่มีความสามารถมองการณ์ไกล สามารถมองแผนงานในระยะยาวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตขึ้น

วัตถุประสงค์ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

จากนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (www.thaitambon.com)

- 1) สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน
- 2) สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น
- 3) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 5) ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

เป้าหมายของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

หลักการของกระบวนการนี้ ไม่เน้นเงินสนับสนุน (Subsidy) แก่ท้องถิ่น เพราะอาจจะไปทำลายความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน รัฐบาลคเพียงให้การสนับสนุนแก่ชุมชน ด้านเทคนิคเพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ตลอดจนช่วยเหลือด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์การตลาด ชุมชนท้องถิ่นจะได้รับความช่วยเหลือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มยอดการ

ขาย หรืออาจจะจัดตั้งบริษัทหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Product Corporation) เพื่อให้เป็นช่องทางในการกระจายสินค้าสู่ตลาดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายหลัก 3 ประการคือ

1) มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับโลก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นต้องมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีจุดเด่นเฉพาะ เป็นที่ยอมรับของตลาดในประเทศและตลาดโลก

2) มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงหนึ่งเดียว ต้องมีการระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันทำได้ โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องอย่างเหมาะสมไม่ซ้ำแบบกัน และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

3) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับปรุงเทคโนโลยี การสร้างบุคคลที่มีความคิดกว้างไกล มีความรู้ มีความสามารถให้เกิดขึ้นในสังคม มีการวางแผนการตลาด มุ่งเน้นการผลิตและบริการโดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

ปรัชญาของ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ (www.thaitambon.com)

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self – Reliance - Creativity) ทำความฝันให้เป็นจริงด้วยกระบวนการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสร้างกิจกรรม ที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น

3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ฟูมฟักประชาชนให้ใช้ชีวิตด้วยความท้าทาย และจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

ขั้นตอนการบริหาร

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แบ่งขั้นตอนการบริหารออกได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระดับตำบลโดยอบต./ท้องถิ่น

- มีหน้าที่หลักในการประชาสัมพันธ์/ชี้แจงแนวคิดและจัดประชาคมเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยคณะกรรมการดำเนินการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (นตผ. อำเภอ/กิ่งอำเภอ)

ขั้นตอนที่ 3 ระดับจังหวัดโดย คณะกรรมการดำเนินการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด

- มีหน้าที่หลักในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นตำบลต่างๆ ของอำเภอ/กิ่งอำเภอ การบูรณาการแผนและงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 4 ระดับจังหวัดโดย คณะกรรมการดำเนิน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด (นตผ./จังหวัด)

- มีหน้าที่หลักในการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในบัญชีให้เป็นไปตามนโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บท

พลังขับเคลื่อนสำคัญของกระบวนการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

พลังขับเคลื่อนสำคัญของกระบวนการนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นเอง ประชาชนเป็นผู้นำเอาปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ 1) ระบบราชการบริหารท้องถิ่น 2) บริษัท 3) ความมีอยู่ของผู้นำ 4) การรวมกลุ่มของประชาชน เป็นกลุ่มพลังต่าง ๆ มาสร้างพลังร่วม ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ระบบราชการ เนื่องจากกระบวนการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการสร้างการพัฒนาจากภายใน ดังนั้นแทนที่จะเป็นการชี้นำโดยภาครัฐ ขบวนการนี้เป็นการคิดและทำจากล่างสู่บน โดยประชาชนมีส่วนร่วม ราชการเป็นเพียงผู้คอยติดตามการขับเคลื่อน เสรูปเป็นรายงาน แต่ละจังหวัด เมือง อำเภอ หมู่บ้าน ต่างก็มีวิธีการแตกต่างกันไป

ในขั้นตอนของการพัฒนาระบบราชการคือ ตัวจังหวัดเองเป็นฐานของระบบปกครอง ไม่ได้มีการสร้างระบบช่วยเหลือต่าง ๆ ไว้รองรับโดยตรง อาจมีเพียงหน่วยงานเล็ก ๆ คอยรับเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนติดตามการฟื้นฟูท้องถิ่นที่มีความก้าวหน้าไปเพียงใด สำนักงานเล็ก ๆ ของจังหวัดนี้ จะทำการออกสำรวจเพื่อประเมินผล รวบรวมข้อมูลข่าวสารเท่านั้น อย่างไรก็ตามในระดับตำบลและหมู่บ้าน ตลอดจนการบริหารส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะมีการรวมกลุ่มของประชาชน

โดยมีเจ้าหน้าที่ระดับล่างเหล่านี้ของจังหวัด เป็นพี่เลี้ยงเพื่อช่วยเหลือผลักดันและสนับสนุน การพัฒนาให้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการทัศน์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

ภายใต้กระบวนการทัศน์การพัฒนาขั้นต่าง ๆ นี้ ภาคราชการต้องคอยช่วยเหลือ เพื่อสอนเทคนิคการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นี้จะใช้งบประมาณของหน่วยราชการ ซึ่งในระดับล่างหรือตำบล หมู่บ้าน จะมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ

2) บริษัท ทางจังหวัดต้องการ การมีส่วนร่วมของบริษัทในท้องถิ่นก่อน ถ้าบริษัทเหล่านี้ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพราะจังหวัดเชื่อว่าบริษัทในท้องถิ่นเหล่านี้จะรับผิดชอบ และแก้ปัญหาพร้อมกับประชาชนในพื้นที่โดยตรง

3) ผู้นำ ผู้นำเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับขบวนการการพัฒนาเช่นนี้ พอ ๆ กับการจัดตั้งองค์กรที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตามผู้นำในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะ ผู้นำหมู่บ้าน ที่เป็นผู้นำในการปกครองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้นำธรรมชาติที่มาจากภาคประชาชนอื่น ๆ เช่น จากสหกรณ์ชาวนา ผู้บริหารโรงงาน ผู้บริหารสถานที่บริการอื่น ๆ ผู้นำเหล่านี้จะทราบถึงความต้องการ และผู้นำเหล่านี้เป็นผู้นำตามธรรมชาติของท้องถิ่นที่สามารถเป็นตัวแทนของความ ต้องการเหล่านี้ขึ้น

4) องค์กรประชาชน ได้แก่ สหกรณ์ของกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ หอการค้า กลุ่มผู้บริโภค ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ประชาชนต่าง ๆ จากรูปแบบและบรรทัดฐานที่แต่ละฝ่ายเสนอมา รวมถึงการเลือกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในการผลิต การวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ด้านการตลาด เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินงานคัดเลือกผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (นคผ.)

ขั้นที่ 1 เตรียมการและเผยแพร่ทำความเข้าใจ

1.1 กอ.นคผ. อนุมัติหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์และส่งหลักเกณฑ์ให้ นคผ. จังหวัด

1.2 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการดำเนินงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 4 ภาค

1.3 จังหวัดจัดการประชุม นคผ. จังหวัดและผู้เกี่ยวข้องเพื่อ

(1) ชี้แจงนโยบาย หลักเกณฑ์ และแนวทางการดำเนินงานคัดเลือกผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

(2) รวบรวมบัญชีหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้น เพื่อนำไปชี้แจงในการประกอบการจัดประชาคมตำบล

(3) กำหนดแผนการดำเนินงานระดับจังหวัด

(4) สร้างทีมวิทยากรระดับจังหวัด เพื่อให้เป็นวิทยากรชี้แจงหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ และแนวทางการดำเนินงาน นคผ.

1.4 นคผ. จังหวัด จัดประชุมชี้แจงนโยบาย หลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานแก่ นคผ. อำเภอ/กิ่งอำเภอ

1.5 อำเภอ/กิ่งอำเภอ จัดประชุม นคผ. อำเภอ/กิ่งอำเภอ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อ

(1) ชี้แจงนโยบาย หลักเกณฑ์ และแนวทางการดำเนินงานคัดเลือกผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

(2) กำหนดแผนการดำเนินงานระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ

(3) สร้างทีมวิทยากรระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อให้เป็นวิทยากรร่วมกับทีมวิทยากรจังหวัด ในการชี้แจงหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ และแนวทางการดำเนินงาน นคผ.

ขั้นที่ 2 การจัดประชาคมตำบล เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ นคผ.

การจัดประชาคมตำบล ใช้เวลา 1 วัน ดังนี้

2.1 การให้การศึกษาแก่ประชาคมตำบล โดยทีมวิทยากรจังหวัดและอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในประเด็นชี้แจงนโยบาย หลักเกณฑ์ และแนวทางการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ประกอบด้วย

(1) โครงสร้างกลไก และนโยบายในการดำเนินงาน นคผ.

(2) หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ นคผ. ตามที่ กอ.นคผ. กำหนด

(3) แนวทางการจัดประชาคมตำบลเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ นคผ.

(4) แนวทางการจัดทำแผนการดำเนินงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ นคผ.

(5) การติดตามและประเมินผล

2.2 การจัดประชาคมตำบลเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ นคผ.

(1) ประธานประชาคมตำบลดำเนินการจัดประชาคมตำบล

(2) ประเด็นพูดคุยในเวทีประชาคม คือ

- ประชาคมตำบลวิเคราะห์ศักยภาพของตำบลที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนกิจกรรม นคผ.

- ทำบัญชีรวบรวมผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาศึกษาหาพบทวนในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- (1) บัญชีผลิตภัณฑ์เดิมของตำบล
- (2) บัญชีผลิตภัณฑ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ
- (3) บัญชีผลิตภัณฑ์อื่นๆ ของตำบล

- ประชาคมตำบลใช้หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ นตผ. ของตำบล

2.3 ประชาคมตำบลมีมติเห็นชอบผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบล และส่งรายชื่อผลิตภัณฑ์ให้แก่ นตผ.อำเภอ/กิ่งอำเภอ

ขั้นที่ 3 การประเมินตามหลักเกณฑ์

นตผ.อำเภอ/กิ่งอำเภอ นำผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการประชาคมตำบลแล้ว มาประเมินหาค่าคะแนนและจัดลำดับผลิตภัณฑ์ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ และส่งผลิตภัณฑ์ที่จัดลำดับเรียบร้อยแล้วให้ นตผ.จังหวัด

ขั้นที่ 4 การให้ความเห็นชอบ

นตผ.จังหวัด พิจารณาจัดลำดับผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด โดยใช้ระดับคะแนนการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของ นตผ.อำเภอ/กิ่งอำเภอ ประกอบการพิจารณา แล้วส่งบัญชีผลิตภัณฑ์ให้ กอ.นตผ

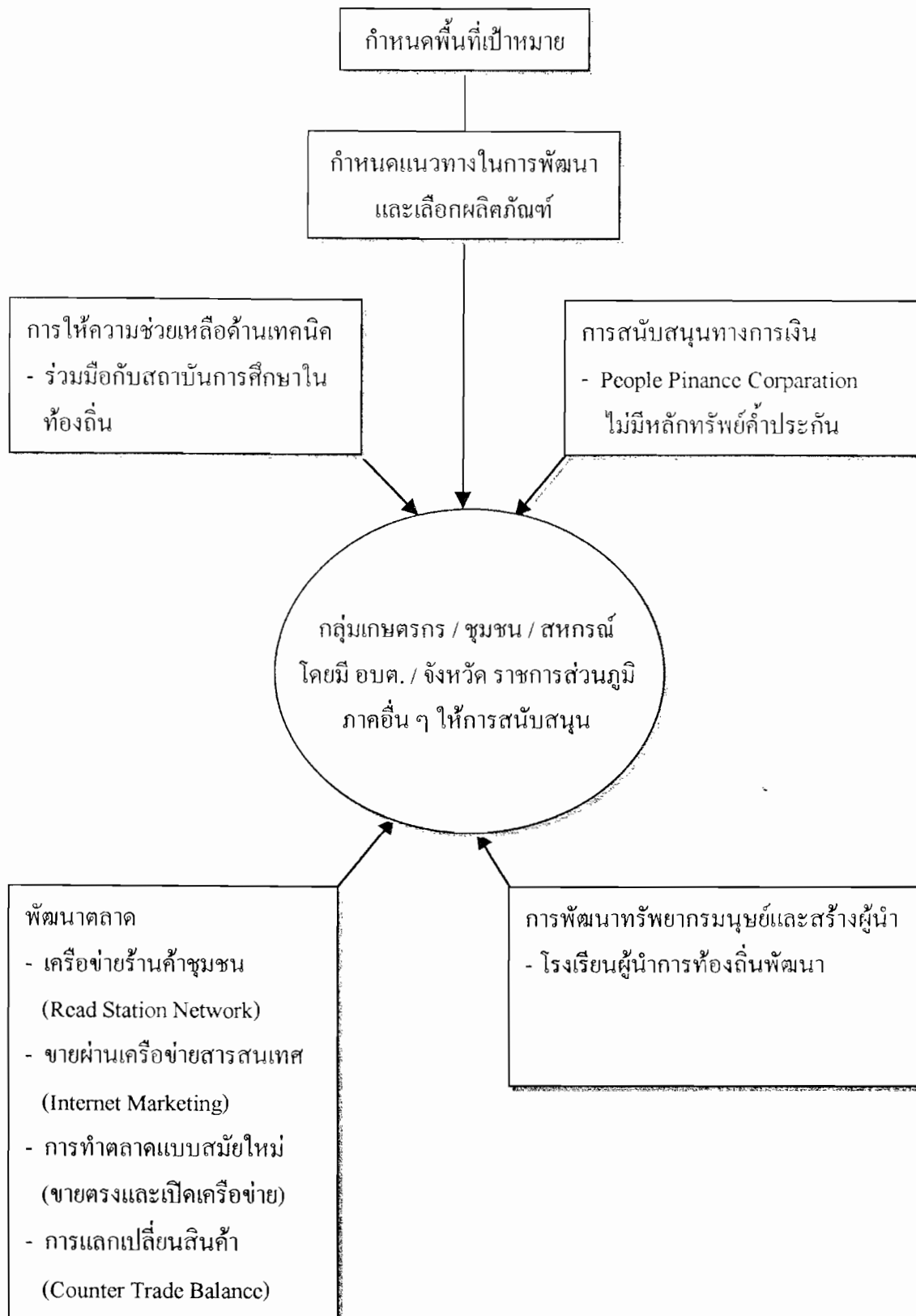
ขั้นที่ 5 การตรวจสอบประเมินผลิตภัณฑ์

5.1 คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานฯ แต่งตั้งคณะทำงานฯ จำนวน 4 คณะ เพื่อตรวจสอบผลิตภัณฑ์ตามบัญชีผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด ในแต่ละภาครวม 4 ภาค

5.2 คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานฯ ประชุมพิจารณาผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการตรวจสอบของคณะทำงานฯ แล้วเสนอ กอ.นตผ

5.3 กอ.นตผ ประกาศขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

แสดงแนวทางการพัฒนาโดยประชาชนมีส่วนร่วม : หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์

1. การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ กอ.นคผ. จึงส่งเสริมให้ทุกจังหวัดดำเนินการสนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ให้ได้รับมาตรฐาน อันได้แก่ มาตรฐาน อย. มาตรฐาน มอก. มาตรฐาน ฮาลาล รัสเซียสากล และมาตรฐานอื่น ๆ เช่น ลิขสิทธิ์ทางปัญญา เครื่องหมายรับรองสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ เครื่องหมายแสดงเลขที่จดแจ้งของศูนย์วิจัยการแพทย์ เกียรติบัตร ฯลฯ

2. การส่งเสริมและพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออก คณะอนุกรรมการส่งเสริมการตลาด ได้รับงบประมาณจากเงินกองทุนการค้าระหว่างประเทศ ปี 2545 จำนวน 4,050,000 บาท เพื่อพัฒนาบุคลากร พัฒนาสินค้าและช่องทางการตลาด โดยจัดฝึกอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานในรูปของกลุ่มจังหวัด 11 ครั้ง

การส่งเสริมการผลิต

การส่งเสริมการผลิต ที่ กอ.นคผ. ได้ดำเนินการส่งเสริม 4 แนวทาง ประกอบด้วย

1. ด้านปัจจัยการผลิต มุ่งส่งเสริมให้ผู้ผลิตเลือกใช้ปัจจัยในการผลิตที่มีคุณภาพในท้องถิ่น การปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต พัฒนาประสิทธิภาพทักษะฝีมือแรงงานการผลิต
2. ด้านผลิตภัณฑ์ พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การแปรรูปและการบรรจุหีบห่อให้ถึงระดับที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงาน การมีกระบวนการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐาน
3. การสร้างความสมดุลของการผลิตกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนเกษตรกรในการผลิตและแปรรูปภายใต้แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อประหยัดพลังงาน
4. การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ผลิตให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเรื่องการพัฒนาการผลิต การแปรรูป การตลาด การบริหารการจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการสร้างรากฐานการผลิตของประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืน

การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

1. การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ในภูมิภาค ดำเนินโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการอบรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการค้าชุมชน โครงการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และระดมแนวคิดส่งเสริมการก่อตั้งองค์กรผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ส่งออกสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับภูมิภาค โครงการส่งเสริมศักยภาพตลาดการค้าสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ

2. การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในส่วนกลาง ดำเนินการโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในงานแสดงสินค้า Made in Thailand 2001 ซึ่งเป็นการดำเนินโครงการต่อเนื่องจากโครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าหัตถกรรมในภูมิภาค (ส่งออกพบผู้ผลิต) เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มผู้ผลิตในภูมิภาคให้มีรายได้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โครงการหัตถศิลป์ถิ่นไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาและเชื่อมโยงตลาดสินค้าของผู้ผลิต/ผู้ประกอบการในส่วนภูมิภาค รวมทั้งเป็นการพัฒนาสินค้าในภูมิภาค สนับสนุนให้กลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการได้พบปะกับผู้บริโภค และการจัดงาน “สุดยอดหมู่บ้านอุตสาหกรรมและผ้าทอไทย” เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผลิตภัณฑ์และการตลาดกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ส่งเสริมการตลาดและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

หลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

1. เกณฑ์เบื้องต้น เป็นเกณฑ์ที่สินค้าทุกประเภทที่นำมาพิจารณาจะต้องผ่านก่อน ซึ่งจะต้องเป็นสินค้าที่ไม่มีลักษณะข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1.1 วัตถุดิบนำเข้ามาจากต่างประเทศ
- 1.2 วัตถุดิบนำมาผลิตเป็นของผิดกฎหมายหรือเถียงภาษี
- 1.3 เป็นสินค้าที่เลียนแบบหรือละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา
- 1.4 เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม

2. กลุ่มสินค้า มีเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการคัดเลือกสินค้าที่มีศักยภาพหรือมีความพร้อมบัญชีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เกณฑ์ที่นำมาพิจารณาแบ่ง 2 ด้าน คือ

2.1 ด้านตัวสินค้าประกอบ ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต

- 1) สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในการผลิต
- 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.2 การผลิต แบ่งเป็น

- 1) การพัฒนาแบบสินค้า
- 2) คุณภาพสินค้า
- 3) กระบวนการผลิตต่อสินค้า

2.1.3 การตลาด แบ่งเป็น

- 1) แหล่งจำหน่ายสินค้า
- 2) จำนวนแหล่งจำหน่ายของชุมชน

- 3) การเพิ่มขึ้นของยอดขายจำหน่ายเทียบกับปีที่แล้ว
- 4) ความต่อเนื่องของตลาด
- 5) รูปแบบของบรรจุภัณฑ์

2.2 ด้านความเข้มแข็งของชุมชนหรือการบริหารจัดการของชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต แบ่งเป็น

- 1) จำนวนสมาชิก
- 2) อายุกลุ่มที่เริ่มผลิตเพื่อจำหน่าย

2.2.2 การผลิต

- 1) ความต่อเนื่องการผลิต เป็นต้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชนนับตั้งแต่ การพัฒนาการเรียนรู้ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง การปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐจะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชนให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ความเป็นมา

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือที่เรียกย่อๆ ว่า สมอ. ได้มีโครงการจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือระดับพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการที่สำคัญคือส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายการรับรอง เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เน้นให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน อีกทั้งสนับสนุนนโยบายสำคัญของรัฐบาลโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในการแก้ไขปัญหาความ

ยากจนของชุมชน โดยมุ่งให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาพัฒนาและสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ มีการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สร้างงาน สร้างรายได้

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้จัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้น โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี วงเงินประมาณ 112,475,000 บาท (หนึ่งร้อยสิบสองล้านสี่แสนเจ็ดหมื่นห้าพันบาท) เพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือระดับพื้นที่บ้านที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ขณะเดียวกันรัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อผลิตจำหน่ายสู่ตลาดผู้บริโภค ฉะนั้นโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้อง และสนับสนุนในด้านมาตรฐาน และการรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภค ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ จากชุมชนสู่ตลาดผู้บริโภคทั้งในประเทศ และต่างประเทศ (www.tisi.go.th/otop/otop.html#topic2)

แนวคิดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยสู่สากล
2. เกิดมาจากหลักการพึ่งตนเอง และการคิดอย่างสร้างสรรค์ของชุมชน การตัดสินใจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่า และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน
3. เป็นการผลักดันผลิตภัณฑ์ดีเด่นที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ให้เข้าสู่การผลิตที่มีมาตรฐานและได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์
4. เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์โดยใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรอง และแสดงเครื่องหมายการรับรอง
2. ส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ผลิตระดับชุมชนในด้านเกณฑ์คุณภาพและการทำ ตลาดจนผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน ยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐาน และสอดคล้องตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การดำเนินงานของ สมอ.

1. ดำเนินการประชุมคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (กมช.) เมื่อวันที่ 8 และวันที่ 28 พฤศจิกายน 2545 เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในด้านการกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการรับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รายชื่อที่เห็นสมควรจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนปี 2546 จำนวน 60 เรื่อง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. จัดให้มีการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติ เรื่อง "รับฟังข้อมูลและข้อคิดเห็นด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน" จากผู้ที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ ผู้ผลิตในชุมชน ผู้บริโภค และนักวิชาการ ระหว่างวันที่ 16 ถึง 17 มกราคม 2546 ณ ห้องชลาลัย โรงแรมชลจันทร์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อรับฟังข้อมูลและข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนรายสินค้า จำนวน 13 เรื่อง ก่อนที่จะมีการประกาศเป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยมีรายละเอียดของการสัมมนาเชิงปฏิบัติการฯ ดังนี้

รูปแบบของการสัมมนาฯ: จัดแบ่งกลุ่มย่อยผู้เข้าร่วมสัมมนาฯ จากทั่วประเทศ เพื่อรับฟังข้อมูลและข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นจำนวน 12 กลุ่มย่อย ตามรายสาขาผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 13 เรื่อง โดยให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาฯ แสดงข้อคิดเห็นได้อย่างอิสระเป็นไปตามที่ปฏิบัติจริง ซึ่งจะเน้นผู้ผลิตในชุมชนที่เกี่ยวข้องตามรายสาขาผลิตภัณฑ์ชุมชนข้างต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้มีข้อกำหนดที่เหมาะสมกับสภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีแนวทางปฏิบัติที่ไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้ผลิตในชุมชนเข้าถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ง่าย

กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมสัมมนาฯ: ผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกลุ่มบุคคล 3 ฝ่าย คือ

- 1) ผู้ผลิตในชุมชน
- 2) นักวิชาการ /ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 3) ผู้บริโภค

จาก 42 จังหวัด หน่วยงานราชการ 34 ราย หน่วยงานเอกชน 2 ราย ผู้ทรงคุณวุฒิ เฉพาะสาขา 3 ราย และคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 11 ราย รวมทั้งสิ้น ประมาณ 180 คน

สาระสำคัญของร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน : จะนำเสนอร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ละเรื่องให้พิจารณาในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งนี้

3. การเปิดให้บริการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน คาดว่า จะเปิดรับคำขอใบรับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 13 เรื่องดังกล่าวได้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้นไป โดยผู้ยื่นคำขอ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นตามประกาศบัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ดีเด่น สินค้าชุมชนของคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ (กอ.นคผ.) จะทยอยดำเนินการ ซึ่งมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนี้

1) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายการรับรอง เป็นผู้ผลิตในชุมชนของโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ (กอ.นคผ.) เป็นกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มอื่นๆ ตามกฎหมายวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาชีพก้าวหน้า กลุ่มธรรมชาติ เป็นต้น

2) การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วยการดำเนินการ ดังนี้

2.1) ตรวจสอบสถานที่ผลิตและเก็บตัวอย่างจากสถานที่ผลิตส่งตรวจสอบเพื่อพิจารณาออกใบรับรอง

2.2) ตรวจสอบตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรอง โดยสุ่มซื้อตัวอย่างที่ได้รับการรับรองจากสถานที่จำหน่ายเพื่อตรวจสอบ

3) การขอการรับรอง ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด พร้อมหลักฐานและเอกสารต่างๆ ตามแบบที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนด

4) เมื่อได้รับคำขอแล้ว สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะนัดหมายการตรวจสอบสถานที่ผลิต เก็บตัวอย่างส่งทดสอบ หรือทดสอบ ณ สถานที่ผลิต

5) ประเมินผลการตรวจสอบว่าเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

6) ใบรับรองผลิตภัณฑ์ มีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ระบุในใบรับรอง

7) การขอต่ออายุใบรับรอง หรือการออกใบรับรองฉบับใหม่ เมื่อใบรับรองฉบับเก่าสิ้นอายุ

8) เงื่อนไขและการตรวจติดตาม ผู้ได้รับการรับรองต้องรักษาไว้ซึ่งคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนดไว้ ตลอดระยะเวลาที่ได้รับการรับรอง การประเมินผลการตรวจสอบตัวอย่างที่สุ่มซื้อ เพื่อตรวจติดตามผลต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนด

9) การตรวจติดตามผลทำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

10) การยกเลิกการรับรอง สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะยกเลิกใบรับรองกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

10.1) ผลิตภัณฑ์ที่ตรวจติดตามผลไม่เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 2 ครั้ง ติดต่อกัน

10.2) ผู้ได้รับการรับรองขอยกเลิกใบรับรอง

10.3) มีการประกาศแก้ไขหรือยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ได้กำหนดไว้

10.4) เมื่อใบรับรองครบอายุ 3 ปี นับจากวันที่ได้รับการรับรอง

10.5) กรณีมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนด เช่น การอวดอ้างเกินความเป็นจริงโฆษณาการได้รับการรับรองครอบคลุมรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการรับรอง

11) อื่นๆ ในกรณีที่ยกเลิกใบรับรองผู้ได้รับการรับรองต้องยุติการใช้ถึงพิมพ์สื่อโฆษณา ที่มีการอ้างอิงถึงการได้รับการรับรองทั้งหมด สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม่รับผิดชอบในการกระทำใด ๆ ของผู้ได้รับการรับรองที่ได้กระทำไปโดยไม่สุจริต หรือไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

ประโยชน์ของโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. สนับสนุนผู้ผลิตรายย่อยให้ทำผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ
2. ส่งเสริมด้านการตลาดโดยแสดงเครื่องหมายรองรับ
3. พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานการผลิตที่ดียิ่งขึ้น
4. เพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันของธุรกิจชุมชน ระดับรากหญ้าให้มีความเข้มแข็ง

5. เป็นหลักประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภค และเพิ่มความเชื่อถือแก่ผู้ซื้อ ทั้งในประเทศและตลาดต่างประเทศ

6. สนองตอบนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิต

บทบาท สมอ. ตามโครงการ

ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม มีคำสั่งกระทรวงอุตสาหกรรมที่ 400/2545 ตั้ง ณ วันที่ 30 กันยายน 2545 แต่งตั้งคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (กมช.) ขึ้น โดยมีเลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นประธานคณะกรรมการชุดนี้ เพื่อดำเนินการโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนมีอำนาจและหน้าที่ คือ

1. พิจารณากำหนด แก๊ไข และยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. ให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการออกใบรับรองและการติดตามผลภายหลังที่ได้รับการรับรองแล้ว
3. ส่งเสริม พัฒนา และประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและข้อมูลให้กับผู้ผลิตในชุมชน
4. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อช่วยเหลือดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย
5. ติดตามประเมินผล และรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานให้คณะอนุกรรมการวิจัยพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยี ในคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ทราบทุกระยะ
6. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนชุมชน ตามที่ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมมอบหมาย

แนวทางการดำเนินงาน มี 4 ด้าน คือ

1. การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สมอ. จะกำหนดมาตรฐาน โดยมีข้อกำหนดที่เหมาะสมกับสภาพของผลิตภัณฑ์ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีแนวทางปฏิบัติไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้ผลิตเข้าถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ง่าย และคำนึงถึงระยะเวลาในการกำหนดมาตรฐาน โดยใช้ข้อมูลจากประชุมสัมมนาเพื่อจัดทำมาตรฐาน โดย สมอ. หรือจัดจ้างกลุ่มนักวิชาการ และให้ผ่านการพิจารณาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อนประกาศใช้

2. การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน

สมอ. จะให้การรับรองและการตรวจติดตามผล เพื่อสนับสนุนผู้ทำให้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภค โดยการเก็บตัวอย่างทดสอบ และค่าใช้จ่ายในการทดสอบตัวอย่างทางโครงการฯ จะให้การสนับสนุน สมอ. จะกำหนดรูปแบบเครื่องหมายรับรองและจะประชาสัมพันธ์เผยแพร่ เพื่อให้ผู้บริโภคทราบและยอมรับอย่างทั่วถึง

3. ด้านพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน

ในกรณีที่ผู้ผลิตบางรายมีปัญหาในการทำผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ตามที่มาตรฐานกำหนด สมอ. จะส่งผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเข้าไปให้ความรู้เบื้องต้น โดยการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ ณ ตำบลสถานที่ผลิต จนมีขีดความสามารถขอรับการรับรองได้

4. ด้านส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

สมอ. จะสร้างการรับรู้เพื่อให้รู้จักและเกิดความตระหนักตื่นตัว โดยเปิดตัวและแนะนำโครงการผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ สร้างแรงจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อมกล่าวคือ จัดประชุมผู้นำชุมชนหมู่บ้านที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชน และเผยแพร่โครงการให้ทราบด้วยวิธีการต่างๆ เน้นใช้สื่อในท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น สปอตโฆษณา ทางวิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ คอยย้ำความสำเร็จของผู้ได้รับการรับรอง และยกย่องเชิดชูเพื่อเป็นแบบอย่างความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ชาวบ้านภูมิปัญญาไทย และให้ผู้ผลิตเกิดภาพพจน์ที่ดีว่าเป็นสินค้าคุณภาพเทียบสินค้าแบรนด์เนมทั้งหลาย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นการให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้ผลิตในชุมชน ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมใด หรือชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดเลือกจากจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ประกาศกำหนดไว้ และจะแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง

3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

ทิสนา แจมมณี (2545, น.1) ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ (learning process) หมายถึงการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

คณะกรรมการสตรี โครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน (2531 อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543, น.174) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนจากการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งในการพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง หรือเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน หรือสภาพความเป็นอยู่

ประสาธ อิศรปริดา (2519, น.1-2) ได้ให้ความหมายถึงการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด นอกจากนี้การเรียนรู้นั้นเราไม่อาจมองเห็นหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่จะทราบว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้ว ก็ต่อเมื่อเรามองเห็นหรือสังเกตเห็นได้จากการปฏิบัติหรือผลจากการกระทำ

มาลินี จุฑะระพ (2539, น.43) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมบางอย่างที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้ ยังคงเกิดขึ้นอยู่แม้ภายหลังจบการศึกษาแล้วก็ตาม และเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

พรพิไล เลิศวิชา (2532, น.7) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนา สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและพึ่งตนเองได้ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้คือ กระบวนการอันมีรากฐานอยู่ที่ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การรู้และปฏิบัติ เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว

ออซูเบล (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543, 184) อธิบายว่า การเรียนรู้ อย่างมีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) จะเกิดขึ้นได้หากการเรียนรู้นั้นสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมาก่อน ดังนั้น การให้กรอบความคิดแก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาใด ๆ จะช่วยเป็นสะพานหรือโครงสร้างที่ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหา/สิ่งที่เรียนใหม่ไปเชื่อมโยงยึดเกาะได้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2541, น.87) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่า การศึกษาที่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ 21 คือ ต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต มีความหมายครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้วิธีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในที่ทำงาน และมีความหมายรวมไปถึงการก่อรูปร่างบุคลิกภาพ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้เวลาใดก็ได้ตลอดชีวิต โดยการเรียนรู้ในการศึกษาตลอดชีวิตมีสาระสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ เน้นการเรียนรู้ความรู้ทั่วไปอย่างกว้าง ๆ ผนวกกับการเรียนวิชาจำนวนหนึ่งอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตด้วย

2. การเรียนรู้เพื่อทำ คือการฝึกหัดอาชีพหรือการทำงาน จำเป็นต้องพัฒนาความสามารถเผชิญหน้าในสถานการณ์ที่หลากหลาย ที่ไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม

3. การเรียนรู้เพื่อเป็น ทุกคนจำเป็นต้องมีอิสระเพิ่มขึ้น มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง และมีความรู้ที่รับผิดชอบต่อการทำงานของตน

4. การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน ต้องเข้าใจผู้อื่น เข้าในธรรมเนียมประเพณีและจิตใจของผู้อื่น

ประเวศ วะสี (2542, น.31) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ไว้ดังนี้คือ

1. เรียนรู้เพื่อตัวเอง
2. เรียนรู้เพื่อสิ่งนอกตัวที่สัมพันธ์กับตนเอง ทั้งที่ใกล้และไกล
3. เรียนรู้เพื่อรู้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนกับสิ่งนอกตัว และสามารถจัดการความสัมพันธ์
เกื้อกูลกัน

สุมนทนา พรหมบุญ (2545, น.13-14) ได้สรุปลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้คือ

1. กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา หรือกระบวนการทางสมอง ซึ่งบุคคลใช้ในการสร้างความเข้าใจ หรือการสร้างความหมายของสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ตนเอง ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการของการจัดกระทำต่อข้อมูลและประสบการณ์ มิใช่เพียงการรับ (taking on) ต่อข้อมูลและประสบการณ์ มิใช่เพียงการรับ (taking in) ข้อมูลหรือประสบการณ์เท่านั้น

2. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะตนหรือเป็นประสบการณ์ส่วนตัว (personal experience) ที่ไม่มีผู้ใดเรียนรู้หรือทำแทนกันได้

3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม (a social process) เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อตน การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงสามารถกระตุ้นการเรียนรู้และขยายขอบเขตของความรู้ด้วย

4. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากการคิดและการกระทำ รวมทั้งการแก้ปัญหาและการศึกษาวิจัยต่าง ๆ

5. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัว สนุก (active and enjoyable) ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผูกพัน เกิดความใฝ่รู้ การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่นำมาซึ่งความสนุกสนาน หรือท้าทายให้ “ใฝ่รู้ สู้อย่างยาก”

6. การเรียนรู้อาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (nurturing environment) สภาพที่ดีสามารถเอื้ออำนวยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้ดี

7. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ (anytime and anyplace) ทั้งในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

8. การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลง (change) กล่าวคือ การเรียนรู้จะส่งผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้สึก ความคิดและการกระทำ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

9. การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต (a lifelong process) บุคคลจำเป็นต้องเรียนอยู่เสมอ เพื่อการพัฒนาชีวิตจิตใจของตนเอง การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน ช่วยให้ผู้บุคคลและสังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

หากผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีเกิดขึ้น กล่าวคือมีขั้นตอนและวิธีการในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนและสาระการเรียนรู้ ก็จะช่วยให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดี คือ เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ต้องการ

กานเย (อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2545, น. 20) ได้จัดชั้นการเรียนรู้จากง่ายไปยาก โดยผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และพุทธรนิยม (Cognitivism) เข้าด้วยกัน เขาจัดประเภทของการเรียนรู้จากง่ายไปยากไว้ 8 ประเภทคือ

1. การเรียนรู้สัญญาณ (signal-learning) เป็นลักษณะการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไข
2. การเรียนรู้สิ่งเร้ากับการตอบสนอง (stimulus-response learning) เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง
3. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงต่อเนื่อง (chaining) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการกระทำต่าง ๆ

4. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงทางภาษา (verbal association) เป็นลักษณะการเรียนรู้ เช่นเดียวกับประเภทที่สาม แต่เป็นด้านเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา
5. การเรียนรู้ความแตกต่าง (discrimination learning)
6. การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (concept learning)
7. การเรียนรู้กฎ (rule learning)
8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (problem solving)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชีวิตและสังคม เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ด้านทักษะ ซึ่งมีทั้งทักษะในการคิด และทักษะในการทำ และด้านทัศนคติ เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ได้รู้จักคิด ทำในสิ่งที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม ซึ่งถ้าหากบุคคลที่สนใจในการเรียนรู้แล้วนั้น สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้แค่ทฤษฎีเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงได้ อันจะเกิดผลดีต่อตนเอง เป็นการเพิ่มทักษะในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญา

พัชรา อุตระกูล (2531, น. 9) ให้ความหมายของภูมิปัญญาว่า ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมา ตั้งแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับ สิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็เพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็น ชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้าน ถ้าหากเกิดปัญหาทางด้านความ ไม่สมดุลกันขึ้นก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบสุข เกิดปัญหาในหมู่บ้านและชุมชน

รัช ปุณโณทก (2531, น. 40) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาว่าหมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียนการที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา การไถนา การเอาความมาใช้ ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใช้ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งรู้จักเอาดินขี้กระทามาแช่น้ำดื่มให้ เยือกเย็นเป็นแก๊สสินเซาวัล ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ประเวศ วสี (2533, น. 35) กล่าวถึงภูมิปัญญาว่า เกิดจากการสะสมประสบการณ์ในการเรียนรู้มา ยาวนาน ความรู้ต่างๆ จะเชื่อมโยงกันไปในบริบทชีวิตต่างๆ ของผู้คนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษาและวัฒนธรรมมันจะผสมกลมกลืนกันไป บางที่แยกไม่ออกบอกไม่ได้ว่าเป็นวิชาอะไร

ประจวบ คำบุญรัตน์ (2542, น. 1) กล่าวว่า ภูมิปัญญา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ อันชาญฉลาดของมนุษย์ที่ใช้ปรับตัวแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตมาเป็นระยะเวลานานนับพันปี และได้ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน มนุษยชาติแทบทุกเผ่าพันธุ์จึงได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ

ธวัช ปุณโณทก (2531, น. 40) อธิบายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมสืบทอดกันมา

ประเวศ วสี (2530, น. 75) กล่าวไว้ว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็น สติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาคำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2537, น. 20) ได้ใช้คำว่าภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยให้ความหมายว่าเป็นองค์ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา อันเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน

วิชิต นันทสุวรรณ (2528, น. 6-11) กล่าวว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง แก่นหลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีความหมายทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคล และในแง่ของสังคมหมู่บ้าน

สุจารี นันทสุข (อ้างถึงใน สนง.คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, น. 13) ให้ความเห็นว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง วิธีการปฏิบัติซึ่งชาวบ้านได้มาจากประสบการณ์แนวทางแก้ไขปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันออกไป

สามารถ จันทร์สุรย์ (อ้างใน สนง.คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, น. 13) มองภูมิปัญญา ชาวบ้านว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่ได้นำมาในการแก้ไขปัญหาคือเป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาคำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี (2541, น. 23) ได้สรุปลักษณะต่างๆ ของ ภูมิปัญญาไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเกษตร เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาด้านการตลาดการเกษตร การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น แก้ไขโรคและแมลง) หรือการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ ดินน้ำลำธาร การรักษาถ่ายทอดเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ธัญญาหาร โบราณสถานวัตถุต่างๆ

3. ด้านการจัดการสวัสดิการและธุรกิจชุมชน ได้แก่

3.1 กองทุนต่างๆ ในชุมชน สหบาลข้าว ธนาคารข้าว สหกรณ์ร้านค้า กลุ่มออมทรัพย์

3.2 กลุ่มองค์กร เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ

4. ด้านการรักษาโรคและการป้องกัน เช่น หมอพื้นบ้าน หมอธรรม ผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

5. ด้านการผลิตและบริโภค เช่น การแปรรูป การใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้แปรรูปผลผลิตเพื่อขลอการนำเข้า

เสรี พงศ์พิส (2529, น. 149) ได้แบ่งภูมิปัญญาไทยเป็น 2 ระดับ คือ ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

1. ภูมิปัญญาระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอดีต การเสียเอกราช การสร้างเสริมความศิวิไลซ์ให้กับชาติตราบนานเท่านาน เช่น กรณีการกอบกู้เอกราชของพระนเรศวรมหาราช การป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นสมัยยุคล่าอาณานิคม เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาระดับท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น เป็นพื้นความรู้ของชาวบ้านในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตของตนเองหรือสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้ชีวิตดวกรับป่าเขา น้ำ ปลา ฟ้า นก ดิน หญา สัตว์ป่า พืช แมลง และธรรมชาติรอบตัวเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของพวกเขา

สามารถ จันทรสุริย์ (2536, น. 61) ได้จำแนกภูมิปัญญาออกเป็น 2 ฐาน คือ

1. ภูมิปัญญาในลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ จีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

2. ภูมิปัญญาในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ คณิต และอื่นๆ

วิชิต นันทสุวรรณ (2528, น. 6-11) ได้จำแนกภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ 3 ลักษณะคือ

1. ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อหาของภูมิปัญญาคือ การอธิบายปรากฏการณ์ ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ และข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติ เรื่องของผี ที่ทำให้เกิดสภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ระบบเหมืองฝาย ฝิน้ำ ฝินา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคม มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดี อย่างนี้ไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออก คือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ตา ปู่ย่า ผีพ่อ ผีแม่ และพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่างๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี (2540, น. 16-17) ได้สรุปลักษณะการเกิดและปัจจัยในการพัฒนาภูมิปัญญาไทยไว้ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทย เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior)

2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวม หรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต

4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม

5. ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่างๆ

6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง

7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา

ประเวศ วสี (2533, น. 38) ได้สรุปลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ประการ คือ

1. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน
2. มีบูรณาการสูง
3. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตรธรรม

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2533, น. 31) ได้แบ่งประเภทและลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, น. 21) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. คติความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสังสมถ่ายทอดกันมา

2. ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

อังกุล สมคะเนย์ (2534, น. 78) ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. เป็นเรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อและหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา

2. เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี

3. เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ภูมิปัญญาทั้ง 3 กลุ่ม ปรากฏให้เห็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนรุ่นหลังๆ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540, น. 32-33) แบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย โดยอาศัยเกณฑ์ 2 ด้าน คือ ด้านสังคมกับด้านมนุษยวิทยา

1. การแบ่งโดยใช้เกณฑ์ทางสังคม สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

1.1 ภูมิปัญญาส่วนบุคคล คือ ภูมิปัญญาที่บุคคลเป็นผู้คิด ผู้ใช้ มีผู้เป็นเจ้าของ ดันคำรับ

1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ภูมิปัญญาที่ใช้ปฏิบัติในท้องถิ่นต่างๆ โดยไม่ทราบว่าเป็นเจ้าของหรืออาจเรียกว่า “ภูมิปัญญานิรนาม”

1.3 ภูมิปัญญาชาติ คือ ภูมิปัญญาที่คนทั้งชาติใช้และปฏิบัติร่วมกัน

2. การแบ่งโดยใช้เกณฑ์ทางมนุษยวิทยา ภูมิปัญญาไทยสามารถแบ่งโดยอาศัยลักษณะของแหล่งกำเนิดได้ 2 ระดับ คือ

2.1 ภูมิปัญญาหลวง คือ ภูมิปัญญาของหลวงหรือของกลางหรือของส่วนราชการ หรือของราชสำนักที่คนเชื่อและถือปฏิบัติร่วมกันเป็นมาตรฐาน

2.2 ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ เป็นผู้คิด และถือปฏิบัติกันเองในแต่ละท้องถิ่น

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่ามี ภูมิปัญญา เป็นความคิดความต้องการของมนุษย์ที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ความคิด ความต้องการเหล่านั้น ได้รับการพัฒนาสั่งสม ประสบการณ์จนเกิดเป็นความรู้ความชำนาญในด้านต่างๆ นำมาซึ่งความสามารถและนำไปใช้กับชีวิตจริงได้ นั่นคือสามารถที่จะถ่ายทอดโยโยเป็นมรดกทางสังคมไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลานผ่านการพัฒนาสืบต่อๆ กันมาไม่มีที่สิ้นสุด

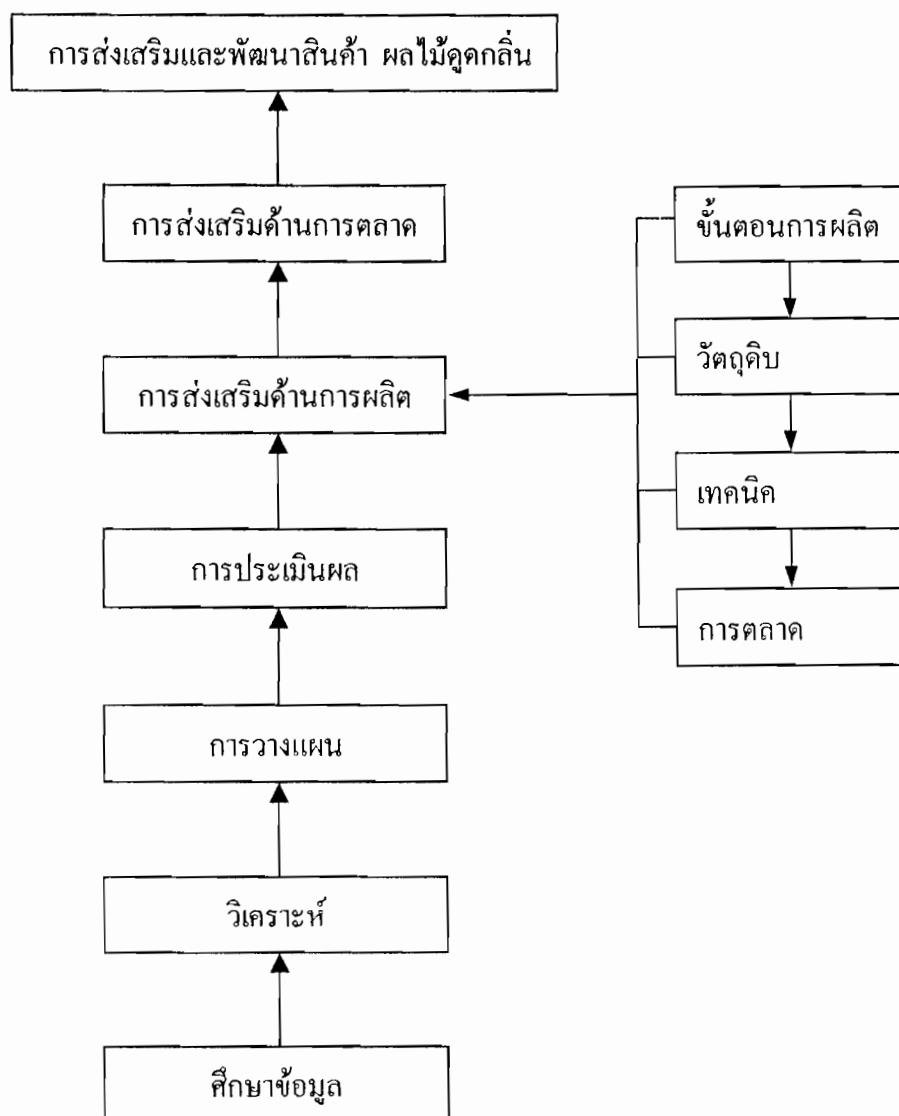
5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษฎพงษ์ จุฑะกนก (2541, น. บทคัดย่อ) ในการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพในการพัฒนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชนบทไทย” ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการศึกษาข้อเท็จจริงในเชิงวาทกรรม (Discourse Study) ของศักยภาพในการพัฒนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชนบท และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพในการพัฒนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชนบท ประชากรเป้าหมายคือ กรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ใน 4 ภาคๆ ละ 3 จังหวัดๆ ละ 1 หมู่บ้าน รวม 12 หมู่บ้านๆ ละ 1 ท่าน และเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการเจาะจง (Purposive sampling) การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการตรวจสอบ ประมวลผล และวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) เพื่อสร้างข้อสรุป โดยได้กำหนดประเด็นหลักไว้ 2 ประเด็นคือ ศักยภาพในการพัฒนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชนบท และจากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพในการพัฒนา ส่วนใหญ่ชุมชนมีความสามารถในการปรับตัวหรือยอมรับในการต้องผลิตใหม่ (ซ้ำ) ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ความอดทนอดกลั้นต่อการเบียดเบียนแข่งขันซึ่งกันและกัน ความเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสดาในศาสนา ความรู้ความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ความกระตือรือร้นในการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรม ความสามารถในการมองเห็นปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข ทักษะในการวางแผนการปฏิบัติตามแผนและติดตามผล ความมีจินตนาการในการมองภาพอนาคต รู้จักศึกษาหาวิธีการที่จะนำชุมชนในสถานการณ์ที่พึงประสงค์ รู้จักใช้และดัดแปลงเทคโนโลยีให้เหมาะสม รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของทรัพยากรบุคคล และรู้จักประเมินสถานการณ์และแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดให้ชุมชน ตามลำดับ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่ชุมชนมีรูปแบบและวิธีการที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองในด้านการป้องกันรักษาชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและธรรมชาติ ด้านการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขร่วมกัน ด้านการแสวงหาปัจจัยการผลิตอย่างครบวงจร ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนไปสู่ลูกหลาน ด้านการเสริมสร้างภาวะจิตใจให้เข้มแข็งหนักแน่น ด้านการปกครองตนเองของชุมชน ด้านการบริหารสถาบันของชุมชน ด้านการป้องกันและลงโทษของชุมชน ด้านการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของชุมชน ด้านการระดมสรรพกำลัง

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาผลไม้ดกกลั่น บ้านหนองข่อยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยสำรวจ (Survey Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลสนามโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์กับสมาชิกกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์ผลไม้ดกกลั่น และเนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นพื้นที่ในการลงฝึกภาคปฏิบัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เข้าไปศึกษาโดยการเก็บข้อมูล สังเกต และสัมภาษณ์ ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2547 จนถึงเดือนพฤษภาคม 2547 เป็นระยะเวลา 3 เดือน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สมาชิกกลุ่มเพชรน้ำเอก บ้านหนองข่อยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ / ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ / รูปแบบของผลิตภัณฑ์ / กระบวนการ / ขั้นตอนการผลิต
- ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการผลิต / ขั้นตอนการผลิต
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลไม้ดกกลั่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ไปสอบถามสมาชิกกลุ่มผลิต ผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลั่น และประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 13 บ้านหนองขยเหนือ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ติดต่อประสานงานแบบไม่เป็นทางการด้วยตนเอง ด้วยการพูดคุยกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 13 เพื่อขอจำนวนประชากร ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ของอำเภอไพศาลี เพื่อขอรายละเอียดของจำนวนประชากร ประวัติการก่อตั้งกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลั่น และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสอบถามผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในพื้นที่ คือ หมู่ 13 บ้านหนองขยเหนือ
3. นำแบบสอบถามไปดำเนินการสอบถามกลุ่มตัวอย่างและติดต่อขอทราบข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ / ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ / รูปแบบของผลิตภัณฑ์กระบวนการผลิต / ขั้นตอนการผลิต โดยการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ประกอบด้วยการบรรยาย

ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ / ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ และแนวคิดธุรกิจชุมชนมาวิเคราะห์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต / ขั้นตอนการผลิต

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การแปรรูปผลไม้ดुकกลั่น ซึ่งประกอบด้วยการกระบวนการผลิต / ขั้นตอนการผลิต แล้วมาเรียบเรียงโดยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการวิเคราะห์การแปรรูปผลไม้ดुकกลั่น อันได้แก่ กระบวนการผลิต / ขั้นตอนการผลิต

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลั่น แล้วนำมาเรียบเรียงโดยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ในบทที่ 2 มาวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลั่น

ระยะเวลาและรูปในการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาทั้งสิ้น 3 เดือน คือเดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2547 โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

ช่วงเดือน มีนาคม ศึกษาข้อมูล พร้อมทั้งทำการสำรวจเส้นทางและวิเคราะห์บริบทของชุมชน

ช่วงเดือนเมษายน จัดทำแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งออกไปสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ เช่น ประธานกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลิน ,ผู้นำชุมชน , สมาชิกกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลิน

ช่วงเดือนพฤษภาคม ตรวจสอบเอกสารพร้อมทั้งจัดทำเอกสารรูปแบบงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาผลไม้ดुकถิ่น บ้านหนองยอเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลในเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิต ขั้นตอนการผลิต

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลไม้ดुकถิ่น

ชุมชนที่ศึกษา / วิจัย

ประวัติของชุมชน

บ้านหนองยอเหนือ หมู่ที่ 13 เดิมทีนั้นเป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรไม่มากนัก ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรมากขึ้น จึงได้แยกออกมาจากบ้านหนองยอ หมู่ที่ 8 ซึ่งปัจจุบันมีครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 85 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 281 คน

ตำบลโพธิ์ประสาทนั้นเดิมทีหมู่บ้านเพียงไม่กี่หมู่บ้าน แต่ต่อมาได้มีการขยายหมู่บ้านออกไปอีกมากมาย ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ในระยะแรกนั้นประชาชนภายในโพธิ์ประสาทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และเริ่มที่จะมีอาชีพอื่น ๆ อันหลากหลาย ทั้งค้าขาย รับจ้าง รับข้าราชการ ฯลฯ และที่สำคัญประชาชนภายในตำบลโพธิ์ประสาท มีการผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายมากมาย ที่สำคัญคือ บ้านหนองยอเหนือ หมู่ที่ 13 นั้นทำการผลิตผลไม้เผาะดุกถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผลไม้ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ข้าวโพด สับปะรด มังคุด ทุเรียน น้อยหน่า กระบองไม้ไผ่ ลูกตาล มะพร้าว ขนุน ลูกท้อ ฝักบัว และซังข้าวโพด

จะเห็นว่าบ้านหนองยอเหนือมีการเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน โดยเริ่มจากที่ชาวบ้านภายในตำบลหนองโพธิ์ประสาท และมีประชาชนจากต่างอำเภอ คือ อำเภอท่าตะโก และอำเภอตากฟ้าได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำมาหากินภายในตำบลโพธิ์ประสาท รวมไปถึงหมู่บ้านใกล้เคียงได้

ภายในตำบลโพธิ์ประสาทเองย้ายเข้ามา ได้แก่ บ้านบ่อไทยสามัคคี บ้านไร่ประชาสรรค์ บ้านไค้สอง และบ้านหนองปลายเข้ามาจับจองที่ดินเพื่อใช้ในการทำการเกษตร ได้แก่การทำไร่ถั่ว และไร่มันสำปะหลัง ทำนา เป็นต้น เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่ง ผู้คนเริ่มเข้ามามากขึ้น จึงกลายเป็นการเติบโตของหมู่บ้านขนาดใหญ่ จำนวนถึง 13 หมู่บ้าน ภายในตำบลโพธิ์ประสาท

บริบทของชุมชน

1. สภาพทั่วไปของชุมชน

บ้านหนองขื่อนือ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ทางทิศใต้ของอำเภอไพศาลี โดยมีระยะห่างจากอำเภอไพศาลีประมาณ 21 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3330)

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสำโรงชัย อำเภอไพศาลี
จังหวัดนครสวรรค์
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลตะคร้อ, อำเภอโคกสำโรงชัย
จังหวัดลพบุรี
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 ฤดู

- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ กลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนกันยายน สภาพอากาศแปรปรวนไม่แน่นอน บางวันอากาศจะมีคลื่น และมีฝนฟ้าคะนอง บางวันอากาศอบอ้าว ถ้าปีใดฝนตกน้อย จะไม่มีน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตร ข้าวและพืชไร่จะได้ ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง ในฤดูฝน ฝนจะไม่ค่อยตกต้อง ตามฤดูกาล ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 63.07 มิลลิเมตรต่อปี
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ กลางเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ สภาพอากาศทั่วไปมีอากาศเย็นกว่าฤดูอื่นเล็กน้อย มีลมหนาวพัดผ่าน อากาศแห้งแล้ง ช่วงเช้าและสายมีหมอกกลบ ช่วงกลางวันถึงเย็นมีน้ำค้างลงมาก ในฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 18 องศาเซลเซียส ในฤดูฝนฝนจะไม่ค่อยตกตามฤดูกาลและไม่สม่ำเสมอ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคม สภาพอากาศร้อนอบอ้าว คือมีอากาศร้อนถึงร้อนจัด ในฤดูร้อนอากาศร้อนอบอ้าว และแห้งแล้ง อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 38 องศาเซลเซียส

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านหนองข่อยเหนือ มีอาชีพที่หลากหลาย ส่วนใหญ่ทำการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพด อ้อย ข้าว ข้าวฟ่าง พริก ถั่วพืชมัน ทั้งการค้าขาย ธุรกิจ ส่วนตัว อาชีพรองลงมาหลังฤดูเก็บเกี่ยวเป็นอาชีพการรับจ้างทั่วไป แต่ส่วนใหญ่แล้วประชาชนมักจะทำการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพด อ้อย ข้าว ข้าวฟ่าง พริก ถั่วพืชมัน ต่างๆ ส่วนอาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค ไก่ สุกร

จะเห็นได้ว่า อาชีพภายในชุมชนนั้นมีอยู่มากมาย ดังนั้นสภาพทางเศรษฐกิจอาจจะมีความคล่องตัว คือ ฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่ความเป็นจริงแล้วการประกอบอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเกษตรนั้นไม่สู้ดีนัก ต้องอาศัยฝนที่ตกตามฤดูกาล ดังนั้นเมื่อปีใดน้ำมีน้อย ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ก็หมายถึงสภาพทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีในปีนั้นด้วย

3. สภาพทางสังคมการปกครอง

บ้านหนองข่อยเหนือไม่มีสถาบันการศึกษาภายในชุมชนของตนเอง เพื่อรองรับการศึกษาของเยาวชนในหมู่บ้าน ดังนั้นประชาชนภายในหมู่บ้านหนองข่อยเหนือ จึงส่งบุตรหลานไปศึกษาในหมู่บ้านใกล้เคียง คือ โรงเรียนวัดบ้านโพธิ์ประสาท ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 โรงเรียนวังทองประชานุกูล ซึ่งตั้งอยู่ภายในหมู่ที่ 7 อยู่ทิศตะวันตกเหนือของหมู่บ้าน และบ้านหนองข่อยเหนือไม่มีวัดภายในชุมชน เมื่อไปทำบุญตามวันสำคัญทางศาสนา จึงนิยมไปร่วมทำบุญกับวัดที่อยู่ใกล้เคียงหมู่บ้านของตนเอง นอกจากนี้ยังมีสาธารณูปโภคอื่นๆ คือ โทรศัพท์สาธารณะจำนวน 2 ตู้ มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

ชุมชนบ้านหนองข่อยเหนือขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 85 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 281 คน เป็นชาย 143 คน เป็นหญิง 138 คน

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี

ประชาชนส่วนใหญ่ในบ้านหนองยอเหนือ มีประเพณีคล้ายคลึงกับหมู่บ้านอื่น ๆ หรืออำเภออื่น ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ และมีความนับถือศาสนาพุทธ มีความเลื่อมใสในศาสนาพุทธ มุ่งที่จะบำรุงพุทธศาสนาและประกอบกิจกรรมทางศาสนาเป็นหลัก เช่น การทำบุญตักบาตร งานทำบุญประเพณีต่าง ๆ

ชาวบ้านหนองยอเหนือจะนิยมใส่บาตร ทำบุญในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา อยู่เป็นประจำ ส่วนประเพณีสงกรานต์ ก็ยังคงรักษากันมาช้านาน นั่นคือในเดือนเมษายนของทุกปีตั้งแต่ วันที่ 13-15 จะมีการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ ญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ที่ไกล ๆ ตามจังหวัดต่าง ๆ จะมารวมตัวกัน เพื่อขอพรจากผู้ที่เราเคารพรัก

และในช่วงเทศกาลสงกรานต์นี้จะนิยมทำบุญ สรงน้ำพระกัน ทั้งนี้ภายในหมู่บ้านก็จะมีงานรื่นเริงที่จัดขึ้นในวัดของหมู่บ้าน เพื่อหารายได้เข้าวัดทางหนึ่ง และช่วยอนุรักษ์ประเพณีของตนเองอีกทางหนึ่งด้วย

กิจกรรม

กิจกรรมการพัฒนารูปแบบผลไม้ดูดกลั่น เนื่องจากหนองยอเหนือ มีการรวมกลุ่มเกิดขึ้นเพื่อทำผลิตภัณฑ์ผลไม้เพื่อใช้ในการดูดกลั่น เพื่อจำหน่ายสินค้าที่ทางกลุ่มได้จัดทำขึ้น และทดแทนการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีรายได้ไม่เพียงพอ และหาช่องทางพัฒนารูปแบบสินค้าให้มีความทันสมัย มีความน่าสนใจ เป็นที่ต้องการของผู้ที่สนใจโดยทั่วไป รวมถึงการหาช่องทางในการเปิดตลาดสินค้าในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายสินค้าของทางกลุ่มต่อไป

กิจกรรมที่จะดำเนินการ

1. ประชุมคณะกรรมการกลุ่ม (ม.ค.- ก.พ.)
2. ประชุมกลยุทธ์การตลาด (มี.ค.)
  - ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์
3. อบรมศึกษาดูงานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ (มี.ค.)
4. อบรมให้ความรู้ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ (เม.ย.)
5. อบรมปรับปรุงคุณภาพสินค้า (พ.ค.- มิ.ย.)
6. ประชุมกลุ่มหาผู้ทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (ก.ค.- ส.ค.)
7. ศึกษาดูงานเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผลไม้ดูดกลั่น (ก.ย.- ต.ค.)
8. ติดตามการดำเนินงานของกลุ่มผลิตผลไม้ดูดกลั่น (พ.ย.-ธ.ค.)

รายชื่อสมาชิกกลุ่มเพชรน้ำเอก ผลไม้เผาคับกลั่นของชุมชนบ้านหนองยอเหนือ หมู่ที่ 13 ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีสมาชิกกลุ่มดังนี้

1. นางด้ง	อัมเงิน	ประธานกลุ่มเพชรน้ำเอก
2. นางจันทร์	ผลสุข	รองประธานกลุ่มเพชรน้ำเอก
3. นายสมควร	มีเพชร	เลขานุการ
4. นางนิภากร	ผลสุข	เหรัญญิก
5. นางอำไพ	ปิ่นเขียน	ประชาสัมพันธ์
6. นางจำปี	ผลสุข	กรรมการ
7. นางจินดา	ผลสุข	กรรมการ
8. นางเจียง	พูลอัน	กรรมการ
9. นางมา	พูลอัน	กรรมการ
10. นางแป็ค	ผลสุข	กรรมการ
11. นายครัน	ผลสุข	กรรมการ
12. นายประครอง	มีเพชร	กรรมการ
13. นางบาง	จันทร์มี	กรรมการ
14. นางบุบผา	เกิดสมบัติ	กรรมการ
15. นางสุนทร	หนองเมือง	กรรมการ
16. นางช่วย	มันต่าย	กรรมการ
17. นางนอง	สีสุหรั่ง	กรรมการ
18. นางยุพิน	ผลสุข	กรรมการ
19. นางทองม้วน	รินสอน	กรรมการ
20. นางแจว	สุขน่วม	กรรมการ
21. นางบุญทิพย์	จันทร์เกิด	กรรมการ
22. นางช่วย	แป้นอำ	กรรมการ
23. นางมาลา	สุขแจ่ม	กรรมการ
24. นางอรสา	ฤทธิเต็ม	กรรมการ
25. นางวิพา	สมสอน	กรรมการ
26. นายใบ	สีสุหรั่ง	กรรมการ
27. นางรำพึง	ผลสุข	กรรมการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์

1.1 ประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์

จากการสอบถามคุณตั้ง อิ่มเงิน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประสาท ประธานกลุ่มเพชรน้ำเอกว่า เมื่อปี 2540 ได้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน ทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน แชมพู ไข่เค็ม ขนมหอกจอก วางขายที่กลุ่มและงานต่าง ๆ ของอำเภอ ต่อมาปี 2543 ท่าน ส.ศ. เมธิ์ ฉัตรจินดา รัตน์ ส.ศ.นครสวรรค์ เขต 5 เดินทางไปอบรมที่ประเทศญี่ปุ่น และเห็นชาวญี่ปุ่นนำสับประรดเผาตั้งไว้ในที่ทำงาน จึงได้ ไอเดียมาจากตรงนั้นว่าต่างประเทศต้องการ จึงได้ปรึกษากับท่านกำนันตำบลโพธิ์ประสาท คุณชูชาติ วงษ์มัน ทางกำนันได้มีการเรียกชาวบ้านมาประชุมกัน 30 กว่าคน จัดตั้งกลุ่มลงหุ้นหุ้นละ 100 บาท ทดลองเผาผลไม้ แบบไม่รู้ ทำแบบลองผิดลองถูก ต่างคนต่างเผาที่บ้าน ใครมีกรรมวิธีอะไรก็นำมาใช้ โดยจะเผาทีละน้อยก่อน หาผลไม้ที่มีอยู่ในบ้าน เช่น น้อยหน่า ถั่วฝักยาว ฝรั่ง เอาเกลือมาสุมเอาผลไม้เข้าไปเผา ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จทุกคนเผาไม่ได้ คือ เผาแล้วมอด เป็นจี๊ดแล้วหมดพวกเราก็ไม่ได้ละความพยายาม ทดลองใหม่หลายครั้ง เช่น เอาสังกะสีมารองพื้นเอาเชื้อไฟไว้ด้านล่าง เอาผลไม้ไว้บนสังกะสีเอาเกลือมาทับก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทดลองอยู่ 3 เดือน กว่าจะประสบความสำเร็จโดยใช้กระป๋องนมเล็กๆ ครอบผลไม้เอาเกลือมา แล้วเผาซึ่งผลไม้มันยังรักษาสภาพเดิมไว้ได้

ต่อมาจึงดำเนินการผลิตโดยใช้กระป๋องนมขนาด 2 กิโลกรัม เอาผลไม้ใส่ลงไปนั้นเอาเกลือมาแล้วเผา จะได้ผลผลิต 50% จากวัตถุดิบซึ่งก็ถือว่าดีขึ้นมาก จึงเปลี่ยนจากกระป๋องนมมาใช้ปับซึ่งบรรจุผลไม้ได้มากกว่า เมื่อผลิตได้แล้วตอนนั้นมีบริษัทเอกชนมาซื้อจากกลุ่มไปส่งขายประเทศญี่ปุ่นประมาณ 5 เดือน ผู้มาติดต่อก็เสียชีวิต หุุดดำเนินงานเป็นหนึ่งกลุ่มอยู่หลายหมื่นบาท กลุ่มไม่รู้จะทำอย่างไร จึงหุุดหนึ่งไม่มีใครทำ แต่คุณตั้ง อิ่มเงินไม่เคยย่อท้อ ทุกครั้งที่มีโอกาสเข้าประชุมอบรม สัมมนา ก็จะเอาผลไม้เผาดิฉันไปด้วย มีอยู่ครั้งหนึ่งทางไทคมเชิญไปอบรมนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสร้างงาน สร้างกลุ่มอาชีพ และได้คัดเลือกหมู่บ้านหนองยอเหนือ และหมู่บ้านวังปลาทราย 2 หมู่บ้านในจังหวัดนครสวรรค์เป็นหมู่บ้านนำร่องหลังจากนั้นมีการติดตามประเมินผลตลอดว่ากลุ่มทำอะไรบ้าง ปรับปรุงและพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้นอย่างไร เมื่อถึงตอนสรุปประเมินผลที่โรงแรมหัวหินแกรนด์ ประจวบคีรีขันธ์ ทางคณะติดตามผลนำผลิตภัณฑ์ผลไม้ดูดกลับไปให้หัวหินด้วย เพราะที่งานจะมีสินค้าทุกหมู่บ้าน 10 จังหวัด 20 หมู่บ้าน คุณตั้ง อิ่มเงินก็เอาผลไม้ดูดกลับไปบรรจุภาชนะ วางตลาดผู้คนให้ความสนใจมากในครั้งนั้นดิฉันได้รับโอกาสให้

ขึ้นไปประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มด้วย ทำให้มีผู้คนสนใจอยากมาดูงานที่กลุ่มมากมาย ขายผลิตภัณฑ์ได้ 2,000 กว่าบาท

หลังจากนั้นมีการรวมกลุ่มอีกครั้ง ปี 2544 ตั้งกลุ่มใหม่อีกครั้งรวมสมาชิกตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มเพชรน้ำเอก” ผลิตภัณฑ์คือ ผลไม้ดูคกลิ่นออกมาจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์ผลไม้เฉพาะประเภทต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. ข้าวโพด
2. สับปะรด
3. มังคุด
4. ทูเรียน
5. น้อยหน่า
6. กระบอกไม้ไผ่
7. ลูกตาล
8. มะพร้าว
9. ขนุน
10. ลูกท้อ
11. ฝักบัว
12. ชั่งข้าวโพด

ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นฝีมือจากทางกลุ่มไม่ได้เน้นเฉพาะผลไม้เท่านั้น แต่ยังมีต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ด้วยที่นำมาเป็นวัตถุดิบ เนื่องจากมีคุณสมบัติในการดูคกลิ่นได้ดี และทางกลุ่มเองก็ยังคงจะพัฒนาให้ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้ยังต้องมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในอนาคตนี้

1.2 ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์

ในการคัดเลือกผลไม้จำเป็นต้องหาผลไม้รูปร่าง รูปทรง และขนาดของวัตถุดิบแต่ละชนิด ต้องสมส่วน ไม่เล็ก ไม่ใหญ่จนเกินไป มีน้ำหนักพอดี ไม่มีส่วนใดบิดเบี้ยว เสียหาย ช้ำ รุค แดง ร้าว หรือมีรอยแผลใดๆ ขนาดที่ใช้ต้องไม่เกินขนาดขวดน้ำดื่ม 950 ซีซี ผลไม้บางชนิดต้องมีลูก มีขั้วติด เช่น มะพร้าว ลูกตาล มังคุด ขนุน ทูเรียน แต่ในด้านของกล้วยนั้น มีข้อพิเศมากกว่าผลไม้อื่น ๆ นั่นคือสามารถที่จะแยกผลหรือเผาะเป็นหวีก็ได้ เนื่องจากกล้วยนั้นมี

ลักษณะเป็นหวี ในแต่ละหวีก็นจะมีผลกล้วยอยู่ประมาณ 8-15 ผล จึงสามารถแยกเป็นผลมาทำการเผาก็ได้ หากต้องการเผาทั้งหวีก็นทำได้เช่นกัน และเมื่อเป็นกระบอกไม้ไผ่ต้องตัดให้มีข้อ ความยาวและลักษณะพอกับกระบอกข้าวหลาม

ทั้งนี้ทุกอย่างที่นำมาทำการเผานั้น จะต้องตรงตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะไม่ให้มีความใหญ่โตจนเกินไป อีกทั้งยังต้องเป็นผลไม้ที่มีลักษณะดี ไม่มีรอย แตกร้าว ข้อตำค้ำต้องไม่ตุง หรือมีน้ำในเนื้อผลไม้ เพราะในการที่จะนำไปทำผลไม้เผานั้น เมื่อเผาออกมาจะไม่ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

1.3 รูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ผลไม้เผาคัดบกลิ่นที่ทางเพชรน้ำเอก บ้านหนองขยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาทผลิตขึ้นมานั้น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีรูปแบบการผลิตอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ชิ้นงานที่นำวัตถุดิบมาผลิตที่เป็นผลไม้ ได้แก่
  - 1.1 สับปะรด
  - 1.2 มังคุด
  - 1.3 ทูเรียน
  - 1.4 น้อยหน่า
  - 1.5 มะพร้าว
  - 1.6 ขนุน
  - 1.7 ลูกท้อ
2. ชิ้นงานที่นำวัตถุดิบมาผลิตเป็นชนิดอื่น ๆ ได้แก่
  - 2.1 ข้าวโพด
  - 2.2 กระบอกไม้ไผ่
  - 2.3 ลูกตาล
  - 2.4 ฝักบัว

ถึงแม้ว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์จากผลไม้เผาคูกกลิ้ง จะประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ อยู่หลายอย่าง แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มผลไม้เผาคูกกลิ้ง บ้านหนองข่อยเหนือ หมู่ที่ 13 ก็ได้อาศัยการผลิตที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ออกมาตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเช่นกัน เพื่อให้ได้งานที่มาจากฝีมืออันมีคุณภาพ อันจะเอื้อประโยชน์ต่อผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่ม และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้ใช้โดยทั่วไปด้วย ซึ่งประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ

เมื่อผลิตออกมาได้แล้วต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้คือ ไม่มีตำหนิที่มีผลต่อการใช้งาน เช่น อาจมีรอยตำหนิแตกร้าวหลังจากการทำการเผาเสร็จ และเมื่อนำไปใช้งานจริงเกิดการหลุดร่วนมาก จนกลายเป็นเศษผงขึ้นไม่สามารถใช้ต่อไปได้อีก และในส่วนของความสวยงามนั้นทางกลุ่มผู้ผลิตมีความตั้งใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ทางกลุ่มผู้ผลิตมีความเข้มงวดกับความสวยงามอยู่แล้ว ไม่ให้ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มมีตำหนิ หรือรอยร้าวแต่อย่างใด ก่อนที่จะส่งไปจำหน่ายยังสถานที่ต่าง ๆ

รูปร่าง รูปทรงของผลไม้เผาคูกกลิ้ง เมื่อทำการเผาออกมานั้นจะขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่นำมาเผาคือว่า จะมีความสวยงามเพียงใด เช่น การเผาผลไม้พวก มังคุด ขนุน น้อยหน่า จะต้องเลือกเอาเฉพาะผลไม้ผลเล็กๆ ขนาดพอเหมาะ ไม่สุกงอม มีน้ำในเนื้อผลไม้มากเกินไป เมื่อเผาออกมาแล้วจะได้รูปทรงที่สวยงาม ไม่แตก อยู่ได้นาน

กระบอกไม้ไผ่ มะพร้าว ลูกตาล เป็นวัตถุดิบที่มีความสวยงาม และมีปริมาณการผลิตที่สมบูรณ์มากเมื่อเทียบกับวัตถุดิบชนิดอื่น ๆ นั่นคือ เมื่อทำการเผาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะได้ชิ้นงานที่สมบูรณ์มากถึง 60 % ขึ้นไป และนำไปบรรจุถุงเพื่อจำหน่ายจะมีรูปทรงที่สวยงามไม่แตกหักง่าย

มีความสวยงามประณีต สภาพชิ้นส่วนคงทน เมื่อทำการเผาออกมาแล้ว ต้องมีความคงทน นั่นคือต้องอยู่ได้นาน ทางกลุ่มมีความเอาใจใส่ในการทำผลไม้เผาคูกกลิ้งเป็นอย่างมาก คือจะเลือกเอาวัตถุดิบที่มีความคงทน จำพวกมะพร้าว ลูกตาล ขนุน มังคุด ฯลฯ มาใช้ทำผลไม้เผาคูกกลิ้ง และในปัจจุบันมีการเพิ่มจำนวนวัตถุดิบขึ้นมาแล้ว เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด อีกทั้งยังเพิ่มปริมาณการผลิตมากยิ่งขึ้นจากเดิมอีก

ทั้งนี้ต้องผลิตออกมาให้ได้มาตรฐาน มีความสวยงาม รูปร่างสวยคงทน เมื่อนำไปจำหน่ายถึงมือผู้ใช้แล้ว มีความคงทนทุกชิ้นส่วน อย่างในปัจจุบันทางกลุ่มได้มีผลไม้คูกกลิ้งที่หลากหลาย เช่น ฝักบัว ข้าวโพด สับปะรด น้อยหน่า ขนุน ฯลฯ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิต ขั้นตอนการผลิต

2.1 กระบวนการผลิต

ทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาคูกกลั่นได้ทดลองเผาผลไม้ ทำแบบลองผิดลองถูก ต่างคนต่างเผาที่บ้านใครมีกรรมวิธีอะไร ก็นำมาใช้ โดยจะเผาที่ละน้อยก่อน หาผลไม้ที่มีอยู่ในบ้าน เช่น น้อยหน่า กัลยัม ฝรั่ง เอาเกลบมาสุมเอาผลไม้เข้าไปเผา ซึ่งก็ไม่ประสบผลสำเร็จทุกคนเผาไม่ได้ คือเผาแล้วมอดเป็นจี๋เห่าหมด

การผลิตผลไม้คูกกลั่นไม่ประสบผลสำเร็จในครั้งแรก แต่ทางกลุ่มก็ไม่ได้ละความพยายาม ทดลองใหม่หลายครั้ง เช่น เอาสังกะสีมารองพื้นเอาเชื้อไฟไว้ด้านล่าง เอาผลไม้ไว้บนสังกะสีเอาเกลบมทับก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทดลองอยู่ 3 เดือน กว่าจะประสบความสำเร็จ โดยใช้กระป๋องนมเล็กๆ ครอบผลไม้เอาเกลบม แล้วเผาซึ่งผลไม้ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้

ต่อมาได้เริ่มทำการผลิตโดยใช้กระป๋องนมขนาด 2 กิโลกรัม เอาผลไม้ใส่ลงไปนั้นเอาเกลบมแล้วเผา จะได้ผลผลิต 50% จากวัตถุดิบซึ่งก็ถือว่าดีขึ้นมาก จึงเปลี่ยนจากกระป๋องนมมาใช้ปิ่นซึ่งบรรจุผลไม้ได้มากกว่า

ถึงแม้ว่าในระยะแรก ๆ การที่ทางกลุ่มให้ทุกคนเป็นผู้ที่คิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเอง แต่ยังไม่มียุทธวิธีที่ตายตัวและสวยงาม เนื่องจากขาดงบประมาณ ประสบการณ์ ในด้านการผลิตผลไม้เผาคูกกลั่น ดังนั้นจึงได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน พัฒนาชุมชนอำเภอไสยาห์มากอยชี้แจงแนะแนวทางที่ถูกต้องให้กับทางกลุ่ม เมื่อมีความรู้เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ทางกลุ่มเริ่มพัฒนาฝีมือการทำผลิตภัณฑ์ผลไม้เผาคูกกลั่นมากขึ้น

- การใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี

การทำผลไม้เผาคูกกลั่น ของหมู่บ้านหนองข่อยเหนือ หมู่ที่ 13 ตำบลโพธิ์ประสาท เป็นการผลิตโดยใช้ทั้งกำลังคนเป็นหลัก จะมีบ้างก็การใช้เทคโนโลยีในการเผาในเตาเผาเท่านั้น ดังนั้น ภูมิปัญญาที่สั่งสมมานานของชาวบ้าน ก็คือ การเผ่าถ่านธรรมชาติ ๆ นี้เอง แต่ที่พิเศษก็คือการคิดค้นนำเอาผลไม้ที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไปตามท้องตลาดบ้านเรา นำมาเผาเป็นผลไม้คูกกลั่น

ดังนั้นต้องอาศัยการเผาผลไม้ให้เป็นถ่าน ซึ่งเป็นที่รู้กันดีว่าถ่าน (Carbon) เป็นเชื้อเพลิงที่ผลิตกันแต่โบราณ มีประโยชน์ในการให้พลังงานความร้อน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ไปจนถึงอุตสาหกรรมต่าง ๆ แล้วจึงมีการประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นตามมา โดยใช้เป็นวัสดุรองน้ำดิบ หรือใช้คูกกลั่นในที่อบ เช่น บริเวณห้องโดยสารรถยนต์ ห้องอบในบ้านหรือในตู้เย็น เพราะสรรพคุณที่สำคัญอีกอย่างของถ่านก็คือ ช่วยดูดกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ได้ดี

ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดแนวคิด ที่จะนำเอาผลไม้มาทำการเผาเป็นถ่าน เพื่อใช้สำหรับคูกกลั่น
ขึ้นภายในชุมชน โดยการริเริ่มของคุณตงค์ อิ่มเงิน

- การสรรหาและใช้วัตถุดิบ

แหล่งวัตถุดิบนั้นหาได้ไม่ยากนักเพราะภายในหมู่บ้านหนองยอเหนือ นั้น ประชาชน
ส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรอยู่แล้ว ดังนั้น วัตถุดิบจึงมีอยู่อย่างพอเพียงภายในหมู่บ้าน และภายในตำบล
ทั้งนี้การที่กลุ่มผลิตผลไม้เผาถ่านกลั่น ตำบลโพธิ์ประสาท มีวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชน
อยู่แล้วนั้น เป็นการสะดวกต่อการผลิตผลไม้เผาถ่านกลั่นมากยิ่งขึ้น

งานแต่ละชิ้นจะมีคุณค่า หรือมีราคามากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุดิบด้วย
หากมีวัตถุดิบที่ดีพอ ผลที่ออกมาของการผลิตจะมีปริมาณและคุณภาพที่ดีด้วยเช่นกัน การ
พยายามเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ที่ดีให้มีคุณลักษณะของท้องถิ่นเป็นหลักใหญ่ เพื่อให้ได้
มาตรฐาน ตามความต้องการของประชาชนทั้งภายใน ดังนั้นทางผู้ผลิตผลไม้เผาถ่านกลั่นบ้าน
หนองยอเหนือจึงมีการสรรหาแนวทางการผลิตที่มีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนา
คุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ อันมีอยู่แล้วในท้องถิ่น
นำมาพัฒนารูปแบบการผลิตให้ทันสมัย สามารถสร้างสรรค์ผลการผลิตให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

แม้ว่าวัตถุดิบจะมีอย่างเพียงพอ ต่อมาภายหลังมีการผลิตเพิ่มมากขึ้นจากเดิมมาก วัตถุดิบ
จึงหาไม่ทัน เพราะต้องใช้ผลไม้ที่ผลเล็ก ๆ ขนาดพอเหมาะ ส่วนหนึ่งของวัตถุดิบนั้นได้นำมา
จากภายนอกด้วย คือ อำเภอท่าตะโก อำเภอตากฟ้า และอำเภอเมืองนครสวรรค์ ทั้งนี้วัตถุดิบ
จากสถานที่ดังกล่าวนี้มีคุณภาพดี เหมาะแก่การนำมาผลิตเป็นผลไม้เผาถ่านกลั่น

การขนส่ง หรือนำวัตถุดิบนั้นส่วนใหญ่ทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาถ่านกลั่น ได้ไปทำการ
รับถึงพื้นที่ เนื่องจากการไปรับในพื้นที่นั้น ๆ จะทำให้ได้วัตถุดิบที่มีมาตรฐาน สามารถคัดเลือก
เองได้ตรงตามที่ทางกลุ่มคาดหวัง อีกอย่างหนึ่งคือราคาก็จะถูกลงด้วย

รายชื่อสมาชิกกลุ่มเพชรน้ำเอก ผลไม้เหาะคุดกลั่น หมู่ที่ 13 ตำบลโพธิ์ประสาท
อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ปีปัจจุบัน มีดังนี้

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	บ้านเลขที่
1.	นางตัง อิ่มเงิน	ประธาน	112
2.	นางจันทร์ ผลสุข	รองประธาน	148/1
3.	นายสมควร มีเพชร	เลขาฯ	68
4.	นางนิภากร ผลสุข	เหรัญญิก	112/2
5.	นางอำไพ ปิ่นเขียน	ประชาสัมพันธ์	145
6.	นางจำปี ผลสุข	กรรมการ	92
7.	นางจินดา ผลสุข	กรรมการ	222
8.	นางเจียง พูลอัน	กรรมการ	68
9.	นางมา พูลอัน	กรรมการ	67
10.	นางแปด ผลสุข	กรรมการ	93
11.	นายครัน ผลสุข	กรรมการ	91
12.	นายประครอง มีเพชร	กรรมการ	69
13.	นางบาง จันทร์มี	กรรมการ	61
14.	นางบุพผา เกิดสมบัติ	กรรมการ	212
15.	นางสุนทร หนองเมือง	กรรมการ	181
16.	นางช่วย มั่นด้าย	กรรมการ	129
17.	นางนง สีสุหรัย	กรรมการ	17
18.	นางยุพิน ผลสุข	กรรมการ	95/2
19.	นางทองม้วน รินสอน	กรรมการ	147
20.	นางแจว สุขน่วม	กรรมการ	93/1
21.	นางบุญทิพย์ จันทร์เกิด	กรรมการ	182
22.	นางช่วย แป้นอำ	กรรมการ	118
23.	นางมาลา สุขแจ่ม	กรรมการ	107
24.	นางอรสา ฤทธิ์เต็ม	กรรมการ	38
25.	นางวิพา สมสอน	กรรมการ	95/1
26.	นายใบ สีสุหรัย	กรรมการ	38
27.	นางรำพึง ผลสุข	กรรมการ	95

คณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 ท่าน รองประธานกรรมการ 1 ท่าน เลขานุการ 1 ท่าน เภรัญญิก 1 ท่าน นายทะเบียน 1 ท่าน ปฏิคม 2 ท่าน ประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการอีกไม่เกิน 2 ท่าน โดยมีหน้าที่ดังนี้

(ก) ประธาน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจการของกลุ่ม เป็นผู้แทนของกลุ่มในการติดต่อกับบุคคลภายนอก ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการการประชุมใหญ่และประชุมคณะกรรมการ

(ข) รองประธาน ทำหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และปฏิบัติหน้าที่ ที่ประธานมอบหมาย

(ค) เลขานุการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับธุรการของกลุ่มในการปฏิบัติงาน ทำหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย ตลอดจนหน้าที่เป็นเลขานุการในที่ประชุม

(ง) เภรัญญิก ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบัญชี

(จ) นายทะเบียน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนของสมาชิก

(ฉ) ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์งานของกลุ่ม

(ช) ปฏิคม ทำหน้าที่ในการต้อนรับสมาชิก และแขกผู้มีเกียรติ รวมทั้งการจัดสถานที่สำหรับการประชุมต่าง ๆ

(ฎ) กรรมการอื่น ๆ ทำหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย

การแบ่งหน้าที่ของการบริหารนั้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานภายในกลุ่ม อันจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยลำดับขั้นตอน สะดวก รวดเร็ว ลดช่องว่างของอำนาจ เป็นการแบ่งแยกหน้าที่ของกันและกันอย่างชัดเจน

อีกทั้งการบริหารงานโดยมีคณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้ร่วมมือกันรับผิดชอบ จะช่วยกันทำงานตามที่กำหนดไว้ และสามารถเป็นตัวแทนของทุกคนที่ช่วยตรวจสอบดูแลในส่วนต่าง ๆ แทนสมาชิกกลุ่มทุกคนได้ การบริหารงานแบบนี้ช่วยให้เกิดสินค้าที่เพิ่มมูลค่าทางการผลิตมากขึ้น กระจายผลผลิตออกสู่ตลาดภายนอกโดยไม่กระจุกอยู่กับที่ อันนำไปสู่เป้าหมายของการกินคืออยู่ดี ช่วยลดช่องว่างของรายได้ในทางหนึ่งด้วย และเป็นความคิดที่เน้นการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มตนเอง

ทั้งนี้การทำเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางด้านการผลิตภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สั่งสมมาจากอดีตเริ่มที่จะสร้างรายได้ให้กับสมาชิกทุกคน โดยในแต่ละเดือนสมาชิกกลุ่มจะมีรายได้สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้อย่างดี การทำผลไม้ผาสุกกลิ่นของทางกลุ่ม จะช่วยให้สมาชิกทุกคนมีรายได้แล้ว ยังเป็นการสร้างงานให้กับทุกคน ไม่เพียงเท่านั้น ยังชี้ให้เห็นว่ายังมีภูมิความรู้ทางด้านนี้อยู่อีก

2.2 ขั้นตอนการผลิต

ขั้นตอนการผลิตผลไม้เผาะบกกลิ่น ของกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาะบกกลิ่น บ้านหนองขอเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการคัดเลือกวัตถุดิบ ของทางกลุ่มมีดังต่อไปนี้

1. ชนิดของวัตถุดิบ
2. รูปร่าง รูปทรงและขนาดของวัตถุ
3. อายุของวัตถุดิบ
4. การจัดเรียง

1) ชนิดของวัตถุดิบ

ควรจะใช้ของที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น น้อยหน่า ขำวโศด มะพร้าว ลูกตาล หรือไม้ไผ่ มากกว่าที่จะเป็นทุเรียน มังคุด หรือสับปะรด ยกเว้นช่วงที่มีออเดอร์พิเศษเท่านั้น เพราะผลไม้จำพวก ทุเรียน มังคุด สับปะรดที่ไม่มีในพื้นที่จะต้องซื้อหาในราคาที่ค่อนข้างแพง จำเป็นจะต้องหาผลไม้ที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นก่อน ถ้าหากลูกค้ามีความต้องการมาก จึงทำการผลิตตามความต้องการ และการเลือกชนิดของวัตถุดิบก็มีความจำเป็นมีใช้น้อย เพราะถ้ามีการนำผลไม้มาจำนวนมาก ๆ เกิดการสูญเสีย เน่า แตก ไม่สามารถทำการผลิตได้ ก็ไม่คุ้มต่อการนำผลไม้ นั้น ๆ มาทำการผลิตแต่อย่างใด

2) รูปร่าง รูปทรงและขนาดของวัตถุ

สำหรับรูปร่าง รูปทรง และขนาดของวัตถุดิบแต่ละชนิดต้องสมส่วน ไม่มีส่วนใดบิดเบี้ยวเสียหายชำรุด แตกร้าว หรือมีรอยแผลใด ๆ ขนาดที่ใช้ต้องไม่เกินขนาดขวดน้ำดื่ม 950 ซีซี ผลไม้บางชนิดต้องมีลูก มีขั้วติด เช่น มะพร้าว ลูกตาล มังคุด ขนุน ทุเรียน สำหรับกล้วยอาจแยกผลหรือเผาทั้งหวีเลยก็ได้ หากเป็นกระบอกไม้ไผ่ต้องตัดให้มีข้อ ความยาว และลักษณะพอกับกระบอกข้าวหลาม

การหาผลไม้ที่ได้ตามกำหนด มีรูปร่างตามที่ต้องการ จะช่วยให้เมื่อผลิตออกมาจะได้ชิ้นงานที่สมบูรณ์สวยงาม เพราะจะยังคงลักษณะของผลไม้ชนิดนั้น ๆ ได้เหมือนเดิมแทบทุกประการ ถ้าหากเลือกผลไม้ที่ไม่นำขั้วมาด้วย จะทำให้ผลไม้สูญเสียง่ายขึ้น คือเมื่อถูกอากาศ ความร้อน แสงสว่างมาก ๆ ผลไม้ก็จะเปลี่ยนรูปร่างง่าย เช่น เกิดการเหี่ยวเฉา เน่า ยุบ ชำรุด ง่าย ๆ ในส่วนต่าง ๆ ของผลไม้ เป็นต้น

3) อายุของวัตถุดิบ

อายุของวัตถุดิบต้องไม่ใช่ผลแก่ ห้ามใช้ผลที่มีน้ำข้างใน ข้าวโพดจะต้องดิบเมล็ดยังไม่ลงแป้ง ทูเรียนก็จะใช้ผลอ่อน ไม่ใช่ผลที่พร้อมจะรับประทาน

อายุของวัตถุดิบเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการผลิตผลไม้ดัดแปลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลไม้แต่ละชนิดจะมีอายุไม่เท่ากัน บางชนิดจะแก่หรือสุกเร็ว บางชนิดจะแก่หรือสุกงอมเร็วมาก ยิ่งช่วงอากาศร้อนผลไม้จะมีการแก่เร็วยิ่งขึ้น

การคัดเลือกผลไม้มาใช้นั้น จะต้องคัดเลือกผลไม้ที่ผลไม่แก่ ผลเล็ก ๆ ผลไม่แตกมีรอยชำรุดเสียหาย ไม่มีน้ำในผลไม้เพราะนั่นหมายความว่า ผลไม้กำลังจะสุก หรือเกิดการเน่าเสียหายข้างในผลไม้แล้ว ไม่อาจนำมาเผาได้ เนื่องจากจะทำให้เกิดการสูญเสียชิ้นงานไปโดยเปล่าประโยชน์

4) การจัดเรียง

การจัดเรียงในภาชนะจะต้องจัดวางให้ดี ไม่ให้ทับซ้อนหนาแน่นจนเกินไป โดยเฉพาะสับปะรด ที่จะต้องระวังไม่ให้ตะเกียบใบ และดาหลุดหัก หรือชำรุด การจัดเรียงต้องไม่ซ้อนทับกัน

ถ้าหากนำผลไม้มาจัดเรียงในภาชนะที่บรรจุก่อนการเผา จำเป็นอย่างยิ่งต้องควรระวังไม่ให้ผลไม้มีการทับซ้อนกัน เพราะถ้าหากนำไปเผาในเตาเผา จะเกิดความเสียหายต่อชิ้นงานได้นั่นคือ รูปร่าง รูปทรงของผลไม้จะเปลี่ยนไป หรือสูญเสียไปได้ คือ เมื่อมีการทับซ้อนกันผลไม้บางชนิดที่ทำการเผาจะเกิดหัก ชำรุดได้

2.3 ขั้นตอนการเผา

1) ทำการขุดดินเป็นร่องขนาดกว้าง 1 ศอก ลึก 1 คืบ

เพื่อใช้สำหรับทำเป็นเตาเผาผลไม้ดัดแปลง ลักษณะเช่นนี้จะคล้ายกับเตาเผาถ่านของชาวบ้าน ที่ทำการขุดดินทำเตาเผาถ่านไม้เอาไว้ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับหุงข้าว ทำกับข้าวนั่นเอง

แต่ลักษณะของเตาเผาผลไม้ดัดแปลงของทางกลุ่มนี้ จะมีขนาดเล็กกว่าเตาเผาถ่านธรรมดา เนื่องจากต้องการควบคุมไฟให้มีอัตราการไหม้ที่พอเหมาะ ถ้าหากทำกันในแบบเตาเผาถ่านที่มีขนาดใหญ่ ๆ ผลไม้ที่นำมาทำการเผานั้นจะมีการไหม้เร็ว และอาจจะได้ชิ้นงานที่ไม่ดีมีคุณภาพ หรืออาจจะเสียหายต่อชิ้นงาน กลายเป็นเศษเถ้าถ่านไปเลยก็ได้

2) ใช้ซังข้าวโพดโรยลงไปในเรื่องที่ได้ทำการขุดเตรียมเอาไว้ก่อนหน้านี้แล้ว

ซังข้าวโพดในที่นี้ไม่ได้หมายถึงคอกหรือต้นข้าวโพดที่ตายแล้ว แต่จะเป็นพวกแกนข้าวโพด หรือเปลือกข้าวโพด) ที่ไม่มีเมล็ด ที่ไปรับมาจากโรงงาน หรือจากผู้ปลูกข้าวโพด มา

ทำการโรยไปในร่องหลุมของเตาเผา เหตุผลที่นำขี้ข้าวโพดมาโรยไว้ที่พื้นร่องดินเตาเผา เนื่องจากการให้ความร้อนระอุอย่างทั่วถึงเวลาทำการเผาผลไม้มัน และทำให้ผลไม้มันแต่ละชนิดที่ทำการเผามีชิ้นงานที่สวยงามไม่ไหม้เฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่งของผลไม้มันเท่านั้น

3) ใช้เหล็กเส้นขนาดเท่านิ้วชี้พาดขวางร่อง ขนาดพอที่จะวางภาชนะได้

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เหล็กเส้น มาเป็นที่รองรับภาชนะที่ได้บรรจุวัตถุดิบจำพวกผลไม้มันและวัสดุอื่น ๆ เอาไว้

เนื่องจากเหล็กเส้นก็เปรียบเสมือนฐานที่รองรับน้ำหนัก หากไม่มีเหล็กมารองรับการเผาไหม้มันก็จะไม่ดี เพราะถ้าปล่อยให้ภาชนะที่บรรจุวัตถุดิบที่ต้องการจะนำมาเผาสัมผัสกับพื้นผิวร่องดินเตาเผาโดยตรง ภาชนะก็จะเกิดความร้อนจนเกินไป การเผาไหม้มันจะเร็วยิ่งขึ้น เกิดขึ้นโดยตรง ชิ้นงานที่ออกมาจะได้ผลไม่ดี เกิดความเสียหายได้มากขึ้นนั่นเอง

4) เทน้ำมันเบนซินรดขี้ข้าวโพดนิดหน่อย จุดไฟ เมื่อขี้ข้าวโพดติดไฟแล้วนำภาชนะที่บรรจุวัตถุดิบจนเต็ม ปิดฝา นำไปวางบนตะแกรงเหล็ก

การเทน้ำมันเบนซินลงบนขี้ข้าวโพด ที่ใช้เป็นเชื้อให้ติดไฟได้ง่ายนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องทำการราดให้ทั่วบริเวณเตาเผา เพราะถ้าหากทำอย่างนั้นจะเป็นการทำให้ไฟเกิดการไหม้ที่รุนแรง เมื่อไฟที่มีน้ำมันราดลงบนเชื้อไฟพวกขี้ข้าวโพด ยิ่งก่อให้เกิดการลุกลามที่รวดเร็ว วัตถุดิบที่ต้องการนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์จะเสียหายหมด อาจจะสูญเสียวัตถุดิบไปจนเกือบหมด และต้องสิ้นเปลืองเวลา ทั้งงบประมาณในการจัดซื้อวัตถุดิบมาด้วย

5) จากนั้นให้เทแอลกอฮอล์กลับภาชนะให้มิด แล้วเผาไปเรื่อย ๆ ระหว่างเผาล้างแอลกอฮอล์ต้องเติมและควบคุมไม่ให้ไฟลุก เหมือนกับการเผาน้ำมันทุกประการ ใช้เวลาเผาประมาณ 24 ชั่วโมง

ในการเผาต้องมีคนคอยดูแลอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อคอยดูแลเรื่องไฟที่อาจน้อยเกินไปและอาจมากเกินพอดี และสามารถแก้ไขได้โดยใส่แอลกอฮอล์พอประมาณไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป และที่สำคัญนั้นหากมีการเผาที่ใช้เวลาน้อย เช่น 10 ชั่วโมง ชิ้นงานก็จะยังไม่ดีพอ จะมีน้ำหนักมาก และยังคงรูปร่างเหมือนเดิม คือยังไม่เป็นถ่านนั่นเอง แต่ถ้าหากมีการเผาในเวลาที่กำหนดเอาไว้ คือประมาณ 24 ชั่วโมง จะได้ชิ้นงานที่มีคุณภาพและรูปร่างที่สวยงามมีคุณสมบัติที่ดีตรงตามกำหนดทุกประการ

6) จากนั้นจึงเขี่ยเอาเกลบออกดับไฟ และปล่อยทิ้งไว้ให้เย็น โดยไม่ต้องเปิดภาชนะ ไม่ต้องรดน้ำ ครบ 1 คืน ก็มาคัดแยกเพื่อนำไปจำหน่ายได้

เหตุผลหนึ่งที่เมื่อเผาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องปล่อยทิ้งเอาไว้ให้เย็น โดยไม่ต้องรดน้ำนั้น เนื่องจากต้องการให้ผลไม้นั้นคงคุณสมบัติในด้านของรูปร่างที่สมบูรณ์ที่สุด เพราะว่าถ้าทำการรดน้ำหลังจากการเผา ชิ้นงานจะเกิดแตกสลายง่าย เนื่องจากมีขนาดเล็กมาก

หลังจากเผาเสร็จแล้ว เมื่อทิ้งไว้ให้เย็นจะทำการคัดเลือกเอาชิ้นงานที่ได้คุณภาพ โดยจุดที่สังเกตได้ง่าย ๆ นั่นคือ ผลไม้ที่เผาออกมาแล้วนั้นถ้าหากมีน้ำหนักที่เบาและไม่มียกขึ้นอะไรออกมา แสดงว่าการทำการเผาผลไม้ชนิดนั้น ๆ ได้ผลตรงตามความต้องการ

แต่ถ้าผลไม้ที่นำไปเผา เมื่อผ่านขั้นตอนของการเผามาแล้วนั้น เกิดมีน้ำหนักไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมก่อนที่จะนำมาเผา น้ำหนักมากอยู่ คุณสมบัติไม่เปลี่ยนแปลงไปเลยจากเดิมนั่นคือ ยังไม่ค่อยมีร่องรอยของการไหม้เกิดขึ้นมากนัก เมื่อผลไม้ที่นำมาเผายังคงอยู่สภาพเดิมไม่ถูกเผาไหม้ และยังมีกลิ่นคงเดิม เช่น ทูเรียน มังคุด ก็ส่งกลิ่นออกมาให้รู้ว่ายังคงลักษณะเดิม ๆ อยู่ แสดงว่าการผลิติดอกมาใช้ไม่ได้ และต้องนำผลไม้ชิ้นนั้นไปทำการเผาใหม่ และชิ้นงานต้องไม่มีตำหนิ ไม่มีรอยแตกร้าว ถ้าพบต้องแยกออกให้หมด จะคงเหลือไว้แต่ชิ้นงานที่ได้คุณภาพ เก็บไว้รอผู้รับซื้อมาคัดเลือกอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับชิ้นงานที่ไม่ค่อยได้คุณภาพ หรือมีร่องรอยที่แตกหัก ย่อยสลายง่ายก็นำไปเป็นเชื้อเพลิงแทนถ่านหุงข้าวได้ ซึ่งเป็นการประหยัดได้อีกทางหนึ่ง เพราะสามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงได้โดยไม่ทิ้งไปให้เสียประโยชน์ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปจำหน่ายแทนพลังงานเชื้อเพลิงถ่านหุงข้าวอีกด้วย

2.4 ขั้นตอนการจำหน่าย

งานแต่ละชิ้นพ่อค้าจะมารับซื้อด้วยราคาที่แตกต่างกันไป ถ้าเป็นน้อยหน้า มังคุด ไม้ไผ่และอื่น ๆ จะได้ราคาที่ 10-15 บาทต่อชิ้น แต่ถ้าเป็นทูเรียน สับปะรด จะได้ราคาถึงชิ้นละ 30-35 บาท โดยพ่อค้าผู้รับออเดอร์จะมารับสินค้าไปจำหน่ายก่อน แล้วจะมาจ่ายเงินในงวดที่จะมารับของต่อไป แต่ละงวดเวลาห่างกันประมาณ 7-15 วัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ในบางครั้งกลุ่มก็จะนำสินค้าไปโชว์และจำหน่ายในงานสำคัญ ๆ ทั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศ เช่น งานเกี่ยวกับการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งปรากฏว่า ได้รับความสนใจจากลูกค้าเป็นอย่างดี เพราะความแปลกใหม่นั้นเอง

คุณสมบัติที่พิเศษของผลไม้ดัดกลืน นอกจากจะดัดกลืนคลอรีนในที่อับแล้ว ยังช่วยลดกลิ่นคลอรีนที่รุนแรงในห้องน้ำ โดยใช้ผลไม้ดัดกลืนลงไปแช่ในน้ำประมาณ 1 คืน ก็ใช้ได้

สำหรับชุดที่ใช้ดัดกลืนในรถยนต์ และตู้เย็น จะมีกระเช้าขนาดเล็กรองรับ พร้อมแพ็คเกจอย่างดี มีกระดาษหิสมัสและใบไม้จากยางพาราหุบสี ประดับให้สวยงาม และเมื่อใช้ไปนาน ๆ แล้วพบว่า ความชื้นนั้นเกิดขึ้นกับตัวของผลิตภัณฑ์ ก็สามารถนำไปผึ่งแดดให้แห้ง แล้วยังสามารถนำกลับไปใช้ได้เหมือนเดิมทุกประการ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

1. ปัญหาด้านการตลาด

ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจฝัลดัณ ในให้ธุรกิจมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงมากขึ้น ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมมักตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคภายในท้องถิ่นได้ดี โดยมีผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิดที่เกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น บรรดาผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพร เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ได้แก่ แชมพู สบู่ ยารักษาโรค และผลิตภัณฑ์ หัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้า และการจักสาน หรือแม้แต่ผลิตภัณฑ์ผลไม้เสาคัดกลืน ก็จะมีปัญหาช่องทางจำหน่ายออกไปสู่ตลาดภายนอกท้องถิ่น อันเนื่องมาจากขาดความรู้ และความสามารถในด้านการตลาด ขาดความเข้าใจถึงศิลปะในผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบหรือความต้องการตามมาตรฐานสากล

แนวทางแก้ไข คือ ปัญหาด้านการตลาดของธุรกิจมีมาช้านาน โดยมีตลาดรองรับสินค้าอยู่ในวงแคบเฉพาะท้องถิ่น ผู้ซื้อมักเป็นลูกค้าเดิมมีความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ การขาดเงินทุนที่พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต จึงได้ผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน และการใช้กรรมวิธีที่ผลิตแบบพื้นบ้าน จึงทำให้ผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน แข่งขันกันมากจนส่งผลกระทบต่อราคาขายที่ต่ำ ดังนั้น การจะพัฒนาการตลาดควรกระทำโดยเร่งด่วนในประการต่าง ๆ ดังนี้

1) ศึกษาภาวะความต้องการของตลาดให้ทันเหตุการณ์ เพื่อจะปรับแนวคิดในการผลิตแบบดั้งเดิม ซึ่งเน้นแต่ผลผลิตออกมา โดยไม่ให้ความสำคัญการบริหารด้านการตลาด จึงทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีตลาดรองรับ สินค้าจึงจำหน่ายไม่ได้ โดยหันมาใช้แนวคิดที่ว่าผลิตเพื่อจำหน่าย หรือผลิตตามความต้องการของตลาดเป็นหลัก

2) ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาด จากเดิมใช้แหล่งผลิตเป็นแหล่งจำหน่ายพร้อมกันไปด้วย และรอลูกค้ามาหาผู้ผลิตหรือผู้ขายเอง ทำให้ผู้มาซื้อ ติดต่อกัน มีอำนาจต่อรองราคาได้ ดีกว่า จนส่งผลกระทบต่อยอดขายและเงินของทางกลุ่มที่ใช้ในการหมุนเวียนด้วย ด้วยเหตุนี้

จึงจำเป็นต้องเร่งขยายตลาดใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นไปยังต่างประเทศ และอาจจะพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ควบคู่ไปกับการเจาะตลาดใหม่ด้วย

3) ต้องพัฒนากลุ่มผู้ผลิตให้เป็นนักเจรจาการค้า เพื่อจะสามารถสื่อสารกับลูกค้าได้ดีขึ้น หรือเจรจาผู้ร่วมลงทุนเพื่อขยายฐานธุรกิจด้านผลิตภัณฑ์ผลไม้เผาะคับกั๊กให้เติบโตมากขึ้น ตลอดจนสามารถเจรจาในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ รวมทั้งได้ข้อมูลที่สำคัญในการดำเนินการตลาด

2. ปัญหาด้านการเงิน

เนื่องจากทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาะคับกั๊ก ก่อตั้งขึ้นจากการใช้ทุนส่วนตัว รวมถึงจากญาติมิตร ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการเงิน แต่มักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อนำมาลงทุน หรือขยายการลงทุน หรือนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียน เนื่องจากไม่ได้จัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบมาตรฐาน รวมทั้งขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ จึงต้องหาทุนจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ทำให้มีอัตราดอกเบี้ยสูง อันเป็นผลให้ต้นทุนการดำเนินการสูง ยิ่งเป็นการไม่ส่งเสริมให้มีการเติบโตอย่างแข็งแกร่งได้

แนวทางแก้ไข คือ รัฐบาลให้การส่งเสริมผู้ด้านเงินทุน เพื่อไม่ให้ทางกลุ่มผู้ผลิตต้องหันไปพึ่งเงินทุนจากนอกระบบด้วยอัตราดอกเบี้ยสูง และช่วยผลักดันให้ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้วางแผนในการบริหารเงิน โดยการใช้ทุนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืม ตลอดจนการจดบันทึกข้อมูลตัวเลขที่ใช้เป็นหลักฐานแสดงฐานะทางการเงินได้ดีขึ้น

3. ปัญหาด้านเทคโนโลยีการผลิต

การทำผลไม้เผาะคับกั๊กมีกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีไม่ยุ่งยากซับซ้อน และใช้แรงงานที่มีความรู้ไม่สูงนัก ดังนั้น เมื่อต้องแข่งขันกับคู่แข่งที่มีศักยภาพสูงกว่า ก็จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการผลิต แต่ไม่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว เพราะแรงงานขาดความรู้ในการรับการถ่ายทอด ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน อันจะเป็นผลเชื่อมโยงสู่ปัญหาด้านการตลาดต่อไป

แนวทางแก้ไข คือ ต้องมีการใช้เตาเผาที่ทันสมัยขึ้น แทนการใช้เตาเผาผลไม้คับกั๊กแบบเดิมที่เป็นเพียงเตาที่จุดดินแล้วนำผลไม้มาเผา เพื่อที่จะให้ได้ปริมาณการผลิตที่ทันต่อความต้องการจากเดิม และจะเป็นตัวช่วยผ่อนแรงทำให้ทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น และเป็นการประหยัดเวลามากขึ้น สิ้นเปลืองงบประมาณน้อยลง และที่สำคัญต้องมีระบบการขนส่งที่รวดเร็ว เพื่อให้มีความทันกับความต้องการ

4. ปัญหาด้านแรงงาน

มักประสบปัญหากับคานแรงงานอยู่เสมอ เนื่องจากขาดทักษะรวมทั้งประสบการณ์ จึงต้องทำการฝึกฝนกระทั่งมีความชำนาญ เมื่อมีความชำนาญแล้วมักจะมีการโยกย้ายไปทำงานในธุรกิจที่มีขนาดใหญ่กว่า หรือธุรกิจที่จ่ายค่าตอบแทนที่สูงกว่า จึงทำให้ทางกลุ่มต้องหาแรงงาน และฝึกฝนทักษะให้ใหม่ ทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อความสม่ำเสมอของคุณภาพผลิตภัณฑ์

แนวทางแก้ไข คือ พัฒนาแรงงานของกลุ่มให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตสินค้าให้มากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน เช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชนประจำอำเภอ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้การจัดฝึกอบรมพัฒนา ทักษะ ความรู้ในเรื่องการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เมื่อทางกลุ่มมีความรู้ความสามารถเพิ่มเติมจากจุดเดิมแล้ว คุณภาพฝีมือก็จะพัฒนาตามมาด้วย ทำให้ผลิตภัณฑ์ได้รับความสนใจ สมาชิกกลุ่มก็จะมีรายได้พอเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวไม่ต้องหันไปหางานทำจากต่างถิ่น

5. ปัญหาด้านการจัดการ

การใช้ประสบการณ์ตัดสินใจในการจัดการด้านต่าง ๆ ซึ่งมักจะอาศัยบุคคลในครอบครัวช่วยเหลือ ไม่ได้ใช้ทักษะการจัดการอย่างมีระบบ แต่พยายามดูแลควบคุมทุกอย่างด้วยตนเองอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นวิธีที่เก่าแก่และใช้ผลได้ดีที่สุดหากธุรกิจนั้นมีขนาดไม่ใหญ่ แต่ถ้าหากมีการขยายกิจการใหญ่โตขึ้น หรือเปิดสาขาเพิ่มขึ้น และยังคงใช้ระบบงานแบบเก่าจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน การบริหารบุคลากร และการควบคุม

แนวทางแก้ไข คือ ส่งเสริมให้ทางกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดี มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส โดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ร่วมรับรู้ในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการงานของกลุ่ม ทั้งนี้ผู้นำกลุ่ม หรือประธานกลุ่มผู้ผลิตต้องมีการเข้ารับการฝึกอบรมในการพัฒนาการบริหารจัดการ ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดูแลจัดการกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น ทำให้มีการขยายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้มากกว่าเดิมตามมา

6. ปัญหาด้านการขาดแคลนข้อมูลในการช่วยตัดสินใจ

ทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาะดับกลิ่นมักจะขาดแคลนข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด เทคนิคการผลิต การหาแหล่งเงินทุน และการจัดการ ทำให้เกิดการตัดสินใจไม่ทันเหตุการณ์และอาจผิดพลาดได้ง่าย

แนวทางแก้ไข คือ ขอความช่วยเหลือจากหลาย ๆ หน่วยงาน เกี่ยวกับข้อมูลประเภทต่าง ๆ เช่น การผลิตที่มีคุณภาพ จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด กรมพัฒนาฝีมือและแรงงาน ส่วนด้านการจัดการและแหล่งเงินทุน อาจขอทุนสนับสนุน จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรภายในอำเภอของตนเอง

7. การกระจุกตัวของธุรกิจในพื้นที่เฉพาะในตัวเมือง

นำไปสู่ต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายที่สูง คือ ค่าขนส่งวัตถุดิบและสินค้าที่สูง เพราะการจราจรคับคั่งติดขัด การแย่งกันทางการตลาดของสินค้าประเภทต่าง ๆ

แนวทางแก้ไข คือ ต้องทำการขยายพื้นที่ทางการตลาด คือ หาแหล่งรองรับสินค้าใหม่เพิ่มเติม ไม่จำเป็นต้องจำหน่ายสินค้าเฉพาะในเขตตัวเมือง หรือตัวจังหวัดเท่านั้น เพราะจะทำให้มีการแข่งขันกันมากขึ้น ดังนั้น ทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาคับกลั่นจึงต้องเพิ่มโอกาสให้กับตนเอง เช่น ออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามเขตอำเภอต่าง ๆ ในงานเทศกาล งานประจำปี เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักสินค้าของทางกลุ่มมากยิ่งขึ้น

8. ปัญหาด้านการขอรับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ

เนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความช่วยเหลือได้ไม่ทั่วถึง การดำเนินการผลิตจึงไม่สะดวกมากนัก เมื่อผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาดก็ยังไม่มียู่ทางที่จะไปได้ตรงจุด หรือถูกทาง

แนวทางแก้ไข คือ ให้นหน่วยงานพัฒนาชุมชน เข้ามาดูแลในระดับ ตำบล และหมู่บ้าน ตลอดจนการบริหารส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะมีการรวมกลุ่มของประชาชน โดยมีเจ้าหน้าที่ของจังหวัดเป็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาให้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การดำเนินการผลิตจึงจะเป็นไปโดยสะดวก และมีช่องทางการจำหน่ายที่ถูกทาง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาผลไม้ดुकกลั่น บ้านหนองขยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลั่น บ้านหนองขยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลไม้ดुकกลั่น ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยครั้งนี้หน่วยในการศึกษาคือสมาชิกกลุ่มผลไม้เผาดับกลั่น บ้านหนองขยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลในเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิต ขั้นตอนการผลิต

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลไม้เผาดับกลั่น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลในเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาผลไม้ดुकกลั่น บ้านหนองขยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็นทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์

1.1 ประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์

เมื่อปี 2543 ท่าน ส.ส. เมธี ฉัตรจินดารัตน์ ส.ส.นครสวรรค์ เขต 5 เดินทางไปอบรมที่ประเทศ ญี่ปุ่น และเห็นชาวญี่ปุ่นนำสับประรดเผาตั้งไว้ในที่ทำงาน จึงนำความคิดนั้นมาและได้ปรึกษากับท่าน กำนันตำบลโพธิ์ประสาท คุณชูชาติ วงษ์มัน ทางกำนันได้มีการเรียกชาวบ้านมาประชุมกัน 30 กว่าคน จัดตั้งกลุ่มลงหุ้นหุ้นละ 100 บาท ทดลองเผาผลไม้ แบบไม่รู้ ทำแบบลองผิดลองถูก ต่างคนต่างเผาที่บ้านใครมีกรรมวิธีอะไรก็นำมาใช้ โดยจะเผาที่ละน้อยก่อน หาผลไม้ที่มีอยู่ในบ้าน เช่น น้อยหน่า กัลยารัตน์ เปรี้ยว เอม แอปเปิ้ล มะม่วง ฯลฯ เผา ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จทุกคนเผาไม่ได้ คือ เผาแล้วมอดเป็นจี๋ เถ้าห่มคพวกราก็ไม่ได้ละความพยายาม ทดลองใหม่หลายครั้ง เช่น เอาสังกะสีมารองพื้นเอาเชื้อไฟไว้ด้านล่าง เอาผลไม้ไว้บนสังกะสีเอาแอลกอฮอล์ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทดลองอยู่ 3 เดือน กว่าจะประสบความสำเร็จโดยใช้กระป๋องนมเล็กๆครอบผลไม้เอาแอลกอฮอล์ เผาเผาซึ่งผลไม้ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้

ต่อมาจึงดำเนินการผลิตโดยใช้กระป๋องนมขนาด 2 กิโลกรัม เอาผลไม้ใส่ลงไปนั้น เอาแอลกอฮอล์แล้วเผา จะได้ผลผลิต 50% จากวัตถุดิบซึ่งก็ถือว่าดีขึ้นมาก จึงเปลี่ยนจากกระป๋องนมมาใช้ป๊อปซึ่งบรรจุผลไม้ได้มากกว่า เมื่อผลิตได้แล้วคอนนั้นก็มีบริษัทเอกชนมาซื้อจากกลุ่มไปส่งขายประเทศ ญี่ปุ่นประมาณ 5 เดือน ผู้มาติดต่อก็เสียชีวิต หยุดดำเนินงาน หลังจากนั้นมีการรวมกลุ่มอีกครั้ง ปี 2544 ตั้งกลุ่มใหม่อีกครั้งรวมสมาชิกตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มเพชรน้ำเอก” ผลิตสินค้า คือ ผลไม้ดกกลิ่นออกมาจำหน่าย

1.2 ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์

ต้องหาผลไม้รูปร่าง รูปทรง และขนาดของวัตถุดิบแต่ละชนิด ต้องสมส่วน ขนาดที่ใช้ต้องไม่เกินขนาดขวดน้ำดื่ม 950 ซีซี ผลไม้บางชนิดต้องมีลูก มีขั้วติด เช่น มะพร้าว ลูกตาล มังคุด ขนุนทุเรียน และเมื่อเป็นกระบอกไม้ไผ่ต้องตัดให้มีข้อ ความยาวและลักษณะพอกับกระบอกข้าวหลาม

ทั้งนี้ทุกอย่างที่นำมาทำการเผานั้น จะต้องตรงตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะไม่ให้มีความใหญ่โตจนเกินไป อีกทั้งยังต้องเป็นผลไม้ที่มีลักษณะดี ไม่มีรอย แตกร้าว ข้อสำคัญต้องไม่

ตูก หรือมีน้ำในเนื้อผลไม้ เพราะในการที่จะนำไปทำผลไม้เหล่านั้น เมื่อเขาออกมาจะไม่ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

1.3 รูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปดบักล้นที่ทางเพชรน้ำเอก บ้านหนองข่อยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาทผลิตขึ้นมานั้น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีรูปแบบการผลิตอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ชิ้นงานที่นำวัตถุดิบมาผลิตที่เป็นผลไม้ ได้แก่

สับปะรด มังคุด ทุเรียน น้อยหน่า มะพร้าว ขนุน และลูกท้อ

2. ชิ้นงานที่นำวัตถุดิบมาผลิตเป็นชนิดอื่น ๆ ได้แก่

ข้าวโพด กระบองไม้ไผ่ ลูกตาล ฝักบัว และซังข้าวโพด

ถึงแม้ว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์จากผลไม้แปดบักล้น จะประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ อยู่หลายอย่าง แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มผลไม้แปดบักล้น บ้านหนองข่อยเหนือ หมู่ที่ 13 ก็ได้อาศัยการผลิตที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ออกมาตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเช่นกัน เพื่อให้ได้งานที่ทำจากฝีมืออันมีคุณภาพ อันจะเอื้อประโยชน์ต่อผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่ม และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้ใช้โดยทั่วไปด้วย ซึ่งประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ

เมื่อผลิตออกมาได้แล้วต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้คือ ไม่มีตำหนิที่มีผลต่อการใช้งาน เช่น อาจมีรอยตำหนิแตกร้าวหลังจากการทำการเผาเสร็จ รูปร่าง รูปทรงของผลไม้แปดบักล้น เมื่อทำการเผาออกมานั้นจะขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่นำมาเผาดัวยว่า จะมีความสวยงามเพียงใด เช่น การเผาผลไม้พวก มังคุด ขนุน น้อยหน่า จะต้องเลือกเอาเฉพาะผลไม้ผลเล็กๆ ขนาดพอเหมาะ ไม่สุกงอม มีน้ำในเนื้อผลไม้มากเกินไป เมื่อเผาออกมาแล้วจะได้รูปทรงที่สวยงาม ไม่แตก อยู่ได้นาน

มีความสวยงามประณีต สภาพชิ้นส่วนคงทน เมื่อทำการเผาออกมาแล้ว ต้องมีความคงทน นั่นคือต้องอยู่ได้นาน ทางกลุ่มมีความเอาใจใส่ในการทำผลไม้แปดบักล้นเป็นอย่างมาก ก็จะเลือกเอาวัตถุดิบที่มีความคงทน จำพวกมะพร้าว ลูกตาล ขนุน มังคุด ฯลฯ มาใช้ทำผลไม้แปดบักล้น และในปัจจุบันมีการเพิ่มจำนวนวัตถุดิบขึ้นมาแล้ว เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด อีกทั้งยังเพิ่มปริมาณการผลิตมากยิ่งขึ้นจากเดิมอีก

ส่วนที่ 2 กระบวนการผลิต ขั้นตอนการผลิต

2.1 กระบวนการผลิต

ทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาคูกกลั่นได้ทดลองเผาผลไม้ ทำแบบลองผิดลองระยะแรกก็ไม่ประสบความสำเร็จทุกคนเผาไม่ได้ คือ เผาแล้วมอดเป็นจี๋เถ้าหมด

ต่อมาพยายาม ทดลองใหม่หลายครั้ง เช่น เอาถังกะสิมารองพื้นเอาเชื้อไฟไว้ด้านล่าง เอาผลไม้ไว้บนถังกะสิเอาเกลือหมกทับก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทดลองอยู่ 3 เดือน กว่าจะประสบความสำเร็จโดยใช้กระป๋องนมเล็กๆครอบผลไม้เอาเกลือหมก แล้วเผาซึ่งผลไม้ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้

และปัจจุบันทำการผลิตโดยใช้กระป๋องนมขนาด 2 กิโลกรัม เอาผลไม้ใส่ลงไปนั้น เอาเกลือหมกแล้วเผา จะได้ผลผลิต 50% จากวัตถุดิบซึ่งก็ถือว่าดีขึ้นมาก จึงเปลี่ยนจากกระป๋องนมมาใช้ปับซึ่งบรรจุผลไม้ได้มากกว่า

- การใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี

ภูมิปัญญาที่สั่งสมมานานของชาวบ้าน ก็คือ การเผ่าถ่านธรรมชาติ แต่ที่พิเศษก็คือการคิดค้นนำเอาผลไม้ที่มีอยู่ทั่วไป ไปตามท้องตลาดบ้านเรา นำมาเผาเป็นผลไม้ดับกลิ่น

ดังนั้นต้องอาศัยการเผาผลไม้ให้เป็นถ่าน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าถ่าน (Carbon) เป็นเชื้อเพลิงที่ผลิตกันแต่โบราณ มีประโยชน์ในการให้พลังงานความร้อน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ไปจนถึงอุตสาหกรรมต่าง ๆ แล้วจึงมีการประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นตามมา โดยใช้เป็นวัสดุกรองน้ำดิบ หรือใช้ดับกลิ่นในที่อับ เช่น บริเวณห้องโดยสารรถยนต์ ห้องอับในบ้านหรือในตู้เย็น เพราะสรรพคุณที่สำคัญอีกอย่างของถ่านก็คือ ช่วยดูดกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ได้ดี ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดแนวคิด ที่จะนำเอาผลไม้มาทำการเผาเป็นถ่าน เพื่อใช้สำหรับดูดกลิ่นขึ้นภายในชุมชน โดยการริเริ่มของคุณตั้ง อิ่มเงิน

- การสรรหาและใช้วัตถุดิบ

แหล่งวัตถุดิบนั้นหาได้ไม่ยากนักเพราะภายในหมู่บ้านหนองขื่อนั้น ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรอยู่แล้ว ดังนั้น วัตถุดิบจึงมีอยู่อย่างพอเพียงภายในหมู่บ้าน และภายในตำบล ดังนั้นทางผู้ผลิตผลไม้เผาคูกกลั่นบ้านหนองขื่อนจึงมีการสรรหาแนวทางการผลิตที่มีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิด

ประโยชน์ อันมีอยู่แล้วในท้องถิ่น นำมาพัฒนารูปแบบการผลิตให้ทันสมัย สามารถสร้างสรรค์ผล การผลิตให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

แม้ว่าวัตถุดิบจะมีอย่างเพียงพอ ต่อมาภายหลังมีการผลิตเพิ่มมากขึ้นจากเดิมมาก วัตถุดิบ จึงหาไม่ทัน เพราะต้องใช้ผลไม้ที่ผลเล็ก ๆ ขนาดพอเหมาะ ส่วนหนึ่งของวัตถุดิบนั้นได้นำมาจาก ภายนอกด้วย คือ อำเภอท่าตะโก อำเภอตากฟ้า และอำเภอเมืองนครสวรรค์ ทั้งนี้วัตถุดิบจาก สถานที่ดังกล่าวนี้มีคุณภาพดี เหมาะแก่การนำมาผลิตเป็นผลไม้แปดบกถื่น

2.2 ขั้นตอนการผลิต

ขั้นตอนการผลิตผลไม้แปดบกถื่น ของกลุ่มผู้ผลิตผลไม้แปดบกถื่น บ้านหนองยอเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการคัดเลือกวัตถุดิบ ของทางกลุ่มมีดังต่อไปนี้

1) ชนิดของวัตถุดิบ ควรจะใช้ของที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น น้อยหน่า ข้าวโพด มะพร้าว ลูกตาล หรือไม้ไผ่ มากกว่าที่จะเป็นทุเรียน มังคุด หรือสับปะรด

2) รูปร่าง รูปทรงและขนาดของวัตถุดิบแต่ละชนิดต้องสมส่วน ไม่มีส่วนใดบิดเบี้ยวเสีย หายชำรุด แตกร้าว หรือมีรอยแผลใด ๆ ขนาดที่ใช้ต้องไม่เกินขนาดขวดน้ำดื่ม 950 ซีซี ผลไม้ บางชนิดต้องมีลูก มีขั้วติด เช่น มะพร้าว ลูกตาล มังคุด ขนุน ทุเรียน สำหรับกล้วยอาจแยกผล หรือผ่าทั้งหวีเลยก็ได้ หากเป็นกระบอกไม้ไผ่ต้องคัดให้มีข้อ ความยาวและลักษณะพอกับกระบอก ข้าวหลาน

3) อายุของวัตถุดิบ อายุของวัตถุดิบต้องไม่ใช่ผลแก่ ห้ามใช้ผลที่มีน้ำขังใน ข้าวโพด จะต้องดิบเมล็ดยังไม่ลงแป้ง ทุเรียนก็จะใช้ผลอ่อน ไม่ใช่ผลที่พร้อมจะรับประทาน

4) การจัดเรียง การจัดเรียงในภาชนะจะต้องจัดวางให้ดี ไม่ให้ทับซ้อนหนาแน่นจนเกินไป โดยเฉพาะสับปะรด ที่จะต้องระวังไม่ให้ตะเกียงใบ และคาหลดหัก หรือชำรุด การจัดเรียง ต้องไม่ซ้อนทับกัน

2.3 ขั้นตอนการเผา

1) ทำการชุบดินเป็นร่องขนาดกว้าง 1 สอก ลึก 1 คืบ

เพื่อให้สำหรับทำเป็นเตาเผาผลไม้แปดบกถื่น ลักษณะเช่นนี้จะคล้ายกับเตาเผาด่านของชาวบ้าน ที่ทำการชุบดินทำเตาเผาด่านไม้เอาไว้ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับหุงข้าว ทำกับข้าวนั่นเอง

2) ใช้ขังข้าวโพดโรยลงไปในเรื่องที่ได้ทำการชุบเตรียมเอาไว้ก่อนหน้านี้นี้แล้ว

เหตุผลที่นำขงข้าวโพดมาโรยไว้ที่พื้นรองดินเตาเผา เนื่องจากต้องการให้มีความร้อนระอุอย่างทั่วถึงเวลาทำการเผาผลไม้ม และทำให้ผลไม้นี้แต่ละชนิดที่ทำการเผามีชิ้นงานที่สวยงามไม่ไหม้เฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่งของผลไม้นั้น

3) ใช้เหล็กเส้นขนาดเท่านิ้วชี้พาดขวางร่อง ขนาดพอที่จะวางภาชนะได้

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เหล็กเส้น มาเป็นที่รองรับภาชนะที่ได้บรรจุวัตถุดิบจำพวกผลไม้ม และวัสดุอื่น ๆ เอาไว้

4) เทน้ำมันเบนซินรดขงข้าวโพดนิดหน่อย จุดไฟ เมื่อขงข้าวโพดติดไฟแล้วนำภาชนะที่บรรจุวัตถุดิบจนเต็ม ปิดฝา นำไปวางบนตะแกรงเหล็ก

5) จากนั้นให้เทเกลบคิบกลบภาชนะให้มิด แล้วเผาไปเรื่อย ๆ ระหว่างเผาด้าเกลบคิบต้องเติมและควบคุมไม่ให้ไฟลุก เหมือนกับการเผาด่านไม้ทุกประการ ใช้เวลาเผาประมาณ 24 ชั่วโมง

6) จากนั้นจึงเขี่ยเอาเกลบออกดับไฟ และปล่อยให้ทิ้งไว้ให้เย็น โดยไม่ต้องเปิดภาชนะไม่ต้องรดน้ำ ครบ 1 คืน ก็มาคัดแยกเพื่อนำไปจำหน่ายได้

หลังจากเผาเสร็จแล้ว เมื่อทิ้งไว้ให้เย็นจะทำการคัดเลือกเอาชิ้นงานที่ได้คุณภาพ โดยจุดที่สังเกตได้ง่าย ๆ นั่นคือ ผลไม้มที่เผาออกมาแล้วนั้นถ้าหากมีน้ำหนักที่เบาและไม่มิกลิ้นอะไรออกมาแสดงว่าการทำการเผาผลไม้นั้น ๆ ได้ผลตรงตามความต้องการ

แต่ถ้าผลไม้นั้นนำไปเผา เมื่อผ่านขั้นตอนของการเผามาแล้วนั้น เกิดมีน้ำหนักไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมก่อนที่จะนำมาเผา น้ำหนักมากอยู่ คุณสมบัติไม่เปลี่ยนแปลงไปเลยจากเดิม นั่นคือยังไม่ค่อยมีร่องรอยของการไหม้เกิดขึ้นมากนัก เมื่อผลไม้นั้นนำมาเผายังคงอยู่สภาพเดิมไม่ถูกเผาไหม้และยังมีกลิ้นคงเดิม เช่น ทูเรียน มังคุด ก็ส่งกลิ้นออกมาให้รู้ว่ายังคงลักษณะเดิม ๆ อยู่ แสดงว่าการผลิตออกมาใช้ไม่ได้ และต้องนำผลไม้นั้นไปทำการเผาใหม่ และชิ้นงานต้องไม่มีตำหนิ ไม่มีรอยแตกร้าว ถ้าพบต้องแยกออกให้หมด จะคงเหลือไว้แต่ชิ้นงานที่ได้คุณภาพ เก็บไว้รอผู้รับซื้อมาคัดเลือกอีกครั้งหนึ่ง

2.4 ขั้นตอนการจำหน่าย

งานแต่ละชิ้นพ่อค้าจะมารับซื้อด้วยราคาที่แตกต่างกันไป ถ้าเป็นน้อยหน้า มังคุด ไม้ไผ่ และอื่น ๆ จะได้ราคาที่ 10-15 บาทต่อชิ้น แต่ถ้าเป็นทูเรียน สับประค จะได้ราคาถึงชิ้นละ 30-35 บาท โดยพ่อค้าผู้รับออเดอร์จะมารับสินค้าไปจำหน่ายก่อน แล้วจะมาจ่ายเงินในงวดที่จะมารับของต่อไป แต่ละงวดเวลาห่างกันประมาณ 7-15 วัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ในบางครั้งกลุ่มก็

จะนำสินค้าไปโชว์และจำหน่ายในงานสำคัญ ๆ ทั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศ เช่น งานเกี่ยวกับการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งปรากฏว่า ได้รับความสนใจจากลูกค้าเป็นอย่างดี เพราะความแปลกใหม่นั้นเอง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หินอ่อน

จากการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาผลไม้ผัดบักกิ้น บ้านหนองข่อยเหนือ สามารถจำแนกประเด็นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาผลไม้ผัดบักกิ้น ได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการตลาด

จะมีปัญหาช่องทางจำหน่ายออกไปสู่ตลาดภายนอกท้องถิ่น อันเนื่องมาจากขาดความรู้และความสามารถในการตลาด ขาดความเข้าใจถึงศิลปะในผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบหรือความต้องการตามมาตรฐานสากล

แนวทางแก้ไข คือ พัฒนาด้านการตลาดควรกระทำโดยเร่งด่วนในประการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ศึกษาภาวะความต้องการของตลาดให้ทันเหตุการณ์ โดยหันมาใช้แนวคิดที่ว่าผลิตเพื่อจำหน่าย หรือผลิตตามความต้องการของตลาดเป็นหลัก
- 2) ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาด เร่งขยายตลาดใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นไปยังต่างท้องถิ่น และอาจจะพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ควบคู่ไปกับการเจาะตลาดใหม่ด้วย
- 3) ต้องพัฒนากลุ่มผู้ผลิตให้เป็นนักเจรจาการค้า เพื่อจะสามารถสื่อสารกับลูกค้าได้ดีขึ้น หรือเจรจาผู้ร่วมลงทุนเพื่อขยายฐานธุรกิจด้านผลิตภัณฑ์ผลไม้ผัดบักกิ้นให้เติบโตมากขึ้น ตลอดจนสามารถเจรจาในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ รวมทั้งได้ข้อมูลที่จำเป็นในการด้านการตลาด

2. ปัญหาด้านการเงิน

เนื่องจากทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้ผัดบักกิ้น ก่อตั้งขึ้นจากการใช้ทุนส่วนตัว รวมถึงจากญาติมิตร ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการเงิน แต่มักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อนำมาลงทุน หรือขยายการลงทุน

แนวทางแก้ไข คือ รัฐบาลให้การส่งเสริมผู้ด้านเงินทุน เพื่อไม่ให้ทางกลุ่มผู้ผลิตต้องหันไปพึ่งเงินทุนจากนอกระบบด้วยอัตราดอกเบี้ยสูง และช่วยผลักดันให้ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ผลิต

สินค้าผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้วางแผนในการบริหารเงิน โดยการใช้ทุนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืม ตลอดจนการจดบันทึกข้อมูลตัวเลขที่ใช้เป็นหลักฐานแสดงฐานะทางการเงินได้ดีขึ้น

3. ปัญหาด้านเทคโนโลยีการผลิต

การทำผลไม้เผาด้บกลิ้งมีกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีไม่ยุ่งยากซับซ้อน และใช้แรงงานที่มีความรู้ไม่สูงนัก ดังนั้น เมื่อต้องแข่งขันกับคู่แข่งที่มีศักยภาพสูงกว่า ก็จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น

แนวทางแก้ไข คือ ต้องมีการใช้เตาเผาที่ทันสมัยขึ้น แทนการใช้เตาเผาผลไม้ ด้บกลิ้งแบบเดิมที่เป็นเพียงเตาที่ขุดดินแล้วนำผลไม้มาเผา เพื่อที่จะให้ได้ปริมาณการผลิตที่ทันต่อความต้องการจากเดิม และจะเป็นตัวช่วยผ่อนแรงทำให้ทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น และเป็นการประหยัดเวลามากขึ้น ถิ่นเปลือกงบประมาณน้อยลง

4. ปัญหาด้านแรงงาน

มักประสบปัญหากับคนงานอยู่เสมอ เนื่องจากขาดทักษะรวมทั้งประสบการณ์ และส่งผลต่อความสม่ำเสมอของคุณภาพผลิตภัณฑ์

แนวทางแก้ไข คือ พัฒนาแรงงานของกลุ่มให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตสินค้าให้มากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน เช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชนประจำอำเภอ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้การจัดฝึกอบรมพัฒนา ทักษะ ความรู้ในเรื่องการผลิตสินค้าที่มี คุณภาพ

5. ปัญหาด้านการจัดการ

การใช้ประสบการณ์ตัดสินใจในการจัดการด้านต่าง ๆ ใช้คนเพียงคนเดียว ไม่ได้ใช้ทักษะการจัดการอย่างมีระบบ

แนวทางแก้ไข คือ ส่งเสริมให้ทางกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดี มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส โดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ร่วมรับรู้ในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการงานของกลุ่ม ทั้งนี้ผู้นำกลุ่ม หรือประธานกลุ่มผู้ผลิตต้องมีการเข้ารับการฝึกอบรมในการพัฒนาการบริหารจัดการ ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดูแลจัดการกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

6. ปัญหาด้านการขาดแคลนข้อมูลในการช่วยตัดสินใจ

ทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาด้บกลิ้งมักจะขาดแคลนข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด เทคนิคการผลิต การหาแหล่งเงินทุน และการจัดการ

แนวทางแก้ไข คือ ขอความช่วยเหลือจากหลาย ๆ หน่วยงาน เกี่ยวกับข้อมูลประเภทต่าง ๆ เช่น การผลิตที่มีคุณภาพ จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด กรมพัฒนาฝีมือและแรงงาน ส่วนด้านการจัดการและแหล่งเงินทุน อาจขอทุนสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรภายในอำเภอของตนเอง

7. การกระตุกตัวของธุรกิจในพื้นที่เฉพาะในตัวเมือง

นำไปสู่ต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายที่สูง คือ ค่าขนส่งวัตถุดิบและสินค้าที่สูงเพราะการจราจรคับคั่งติดขัด การแย่งกันทางการตลาดของสินค้าประเภทต่าง ๆ

แนวทางแก้ไข คือ ต้องทำการขยายพื้นที่ทางการตลาด คือ หาแหล่งรองรับสินค้าใหม่เพิ่มเติม ไม่จำเป็นต้องจำหน่ายสินค้าเฉพาะในเขตตัวเมือง หรือตัวจังหวัดเท่านั้น

8. ปัญหาด้านการขอรับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ

เนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความช่วยเหลือได้ไม่ทั่วถึง การดำเนินการผลิตจึงไม่สะดวกมากนัก เมื่อผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาดก็ยังไม่มีความรู้ที่จะไปได้ตรงจุด หรือถูกทาง

แนวทางแก้ไข คือ ให้หน่วยงานพัฒนาชุมชน เข้ามาดูแลในระดับ ตำบล และหมู่บ้าน ตลอดจนการบริหารส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะมีการรวมกลุ่มของประชาชน โดยมีเจ้าหน้าที่ของจังหวัดเป็นผู้เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาให้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การดำเนินการผลิตจึงจะเป็นไปโดยสะดวก และมีช่องทางการจำหน่ายที่ถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ผลไม้ดกกลิน บ้านหนองยอเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้แบบสอบถามมาทำการพรรณนาเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์

เมื่อปี พ.ศ. 2543 ส.ส. เมธี ฉัตรจินดารัตน์ ส.ส.นครสวรรค์ เขต 5 เดินทางไปอบรมที่ประเทศญี่ปุ่น และเห็นชาวญี่ปุ่นนำสับปะรดเผาะตั้งไว้ในที่ทำงาน กลับมาปรึกษากับกำนันตำบลโพธิ์ประสาท คุณชูชาติ วงษ์มัน กำนันได้ให้ชาวบ้านทดลองเผาะผล หาสผลไม้ที่มีอยู่ในบ้าน เช่น น้อยหน่า

กล้วย ฝรั่ง เอาเกลือมาต้มเอาผลไม้เข้าไปเผา ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จทุกคนเผาไม่ได้ ทดลองใหม่หลายครั้ง เช่น เอาสังกะสีมารองพื้นเอาเชื้อไฟไว้ด้านล่าง เอาผลไม้ไว้บนสังกะสีเอาเกลือมาทับก็ยัง ไม่ประสบความสำเร็จ ทดลองอยู่ 3 เดือน กว่าจะประสบความสำเร็จโดยใช้กระป๋องนมเล็กๆ ครอบผลไม้เอาเกลือมา แล้วเผาซึ่งผลไม้ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้

ต่อมาจึงดำเนินการผลิตโดยใช้กระป๋องนมขนาด 2 กิโลกรัม เอาผลไม้ใส่ลงไปนั้น เอาเกลือมาแล้วเผา จะได้ผลผลิต 50% จากวัตถุดิบซึ่งก็ถือว่าดีขึ้นมาก จึงเปลี่ยนจากกระป๋องนมมาใช้ ปิ๊ปซึ่งบรรจุผลไม้ได้มากกว่า เมื่อผลิตได้แล้วตอนนั้นมีบริษัทเอกชนมาซื้อจากกลุ่มไปส่งขายประเทศ ญี่ปุ่นประมาณ 5 เดือน ผู้มาติดต่อก็เสียชีวิต หยุ่ดำเนินงาน หลังจากนั้นมีการรวมกลุ่มอีกครั้ง ปี 2544 ตั้งกลุ่มใหม่อีกครั้งรวมสมาชิกตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มเพชรน้ำเอก” ผลิตสินค้า คือ ผลไม้ดुकกลืนออกมา จำหน่าย

1.2 ลักษณะทั่วไปของผลิตภัณฑ์

ต้องหาผลไม้รูปร่าง รูปทรง และขนาดของวัตถุดิบแต่ละชนิด ต้องสมส่วน ขนาดที่ใช้ ต้องไม่เกินขนาดขวดน้ำดื่ม 950 ซีซี ผลไม้บางชนิดต้องมีลูก มีขั้วติด เช่น มะพร้าว ลูกตาล มังคุด ขนุน ทุเรียน และเมื่อเป็นกระบอกไม้ไผ่ต้องตัดให้มีข้อ ความยาวและลักษณะพอกับกระบอกข้าว หลาม

1.3 รูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ผลไม้เผาดับกลืนที่ทางเพชรน้ำเอก บ้านหนองยอเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท ผลิตขึ้นมานั้น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีรูปแบบการผลิตอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

1. ชิ้นงานที่นำวัตถุดิบมาผลิตที่เป็นผลไม้ ได้แก่

สับปะรด มังคุด ทุเรียน น้อยหน่า มะพร้าว ขนุน และลูกท้อ

2. ชิ้นงานที่นำวัตถุดิบมาผลิตเป็นชนิดอื่นๆ ได้แก่

ข้าวโพด กระบอกไม้ไผ่ ลูกตาล ฝักบัว และซังข้าวโพด

หลังจากการทำการเผาเสร็จ รูปร่าง รูปทรงของผลไม้เผาดุกกลืน เมื่อทำการเผาออกมา นั้นจะขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่นำมาเผาด้วยว่า จะมีความสวยงามเพียงใด เช่น การเผาผลไม้พวก มังคุด ขนุน น้อยหน่า จะต้องเลือกเอาเฉพาะผลไม้ผลเล็กๆ ขนาดพอเหมาะ ไม่สุกงอม มีน้ำในเนื้อผลไม้ มากจนเกินไป เมื่อเผาออกมาแล้วจะได้รูปทรงที่สวยงาม ไม่แตก อยู่ได้นาน

มีความสวยงามประณีต สภาพชิ้นส่วนคงทน เมื่อทำการเผาออกมาแล้ว ต้องมีความคงทน นั่นคือต้องอยู่ได้นาน ทางกลุ่มมีความเอาใจใส่ในการทำผลไม้เผาตากแห้งเป็นอย่างดี คือจะเลือกเอาวัตถุดิบที่มีความคงทน จำพวกมะพร้าว ลูกตาล ขนุน มังคุด ฯลฯ มาใช้ทำผลไม้เผาตากแห้ง และในปัจจุบันมีการเพิ่มจำนวนวัตถุดิบขึ้นมาแล้ว เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด อีกทั้งยังเพิ่มปริมาณการผลิตมากยิ่งขึ้นจากเดิมอีก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ผลไม้ตากแห้ง บ้านหนองขอเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์โดยใช้แบบสอบถามมาทำการพรรณนา ดังนั้นคือ ศึกษากระบวนการผลิต ขั้นตอนการผลิต สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

2.1 กระบวนการผลิต

ใช้ปซึ่งบรรจุผลไม้มาทำการเผาผลไม้ให้เป็นถ่าน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าถ่าน (Carbon) เป็นเชื้อเพลิงที่ผลิตกันแต่โบราณ มีประโยชน์ในการให้พลังงานความร้อน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ไปจนถึงอุตสาหกรรมต่าง ๆ แล้วจึงมีการประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นตามมา โดยใช้เป็นวัสดุกรองน้ำดิบ หรือใช้ดับกลิ่นในที่อับ เช่น บริเวณห้องโดยสารรถยนต์ ห้องอับในบ้านหรือในตู้เย็น เพราะสรรพคุณที่สำคัญอีกอย่างของถ่านก็คือ ช่วยดูดกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ได้ดี ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดแนวคิด ที่จะนำเอาผลไม้มาทำการเผาเป็นถ่าน เพื่อใช้สำหรับดูดกลิ่นขึ้นภายในชุมชน โดยการริเริ่มของคุณดั่งค์ อิ่มเงิน

- การสรรหาและใช้วัตถุดิบ

หาวัตถุดิบทั้งจากภายในหมู่บ้านหนองขอเหนือเองและภายในตำบล ต่อมาภายหลังมีการผลิตเพิ่มมากขึ้นจากเดิมมาก วัตถุดิบจึงหาไม่ทัน เพราะต้องใช้ผลไม้ที่ผลเล็ก ๆ ขนาดพอเหมาะ ส่วนหนึ่งของวัตถุดิบนั้นได้นำมาจากภายนอกด้วย คือ อำเภอท่าตะโก อำเภอตากฟ้า และอำเภอมืองนครสวรรค์ ทั้งนี้วัตถุดิบจากสถานที่ดังกล่าวนี้มีคุณภาพดี เหมาะแก่การนำมาผลิตเป็นผลไม้เผาตากแห้ง

2.2 ขั้นตอนการผลิต

ขั้นตอนการคัดเลือกวัตถุดิบ ของทางกลุ่มมีดังต่อไปนี้

1) ชนิดของวัตถุดิบ คือ คัดเลือกผลไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น น้อยหน่า จ๊าวโพด มะพร้าว ลูกตาล ไม้ไผ่ ทุเรียน มังคุด หรือสับปะรด

2) รูปร่าง รูปทรงและขนาดของวัตถุดิบแต่ละชนิดต้องสมส่วน ขนาดที่ใช้ต้องไม่เกินขนาดขวดน้ำดื่ม 950 ซีซี ผลไม้บางชนิดต้องมีลูก มีขั้วติด เช่น มะพร้าว ลูกตาล มังคุด ขนุน ทูเรียน หากเป็นกระบอกไม้ไผ่ต้องตัดให้มีข้อ ความยาวและลักษณะพอกับกระบอกข้าวหลาม

3) อายุของวัตถุดิบ อายุของวัตถุดิบต้องไม่ใช่ผลแก่ ห้ามใช้ผลที่มีน้ำขังใน ข้าวโพดจะต้องดิบเมล็ดยังไม่ลงแป้ง ทูเรียนก็จะใช้ผลอ่อน ไม่ใช่ผลที่พร้อมจะรับประทาน

4) การจัดเรียง การจัดเรียงในภาชนะจะต้องจัดวางให้ดี ไม่ให้ทับซ้อนหนาแน่นจนเกินไป โดยเฉพาะสับประค ที่จะต้องระวังไม่ให้ตะเกียงใบ และตาหุลูกหัก หรือชำรุด การจัดเรียงต้องไม่ซ้อนทับกัน

2.3 ขั้นตอนการเผา

1) ทำการขุดดินเป็นร่องขนาดกว้าง 1 ศอก ลึก 1 คืบ

เพื่อใช้สำหรับทำเป็นเตาเผาผลไม้ดับกลิ่น ลักษณะเช่นนี้จะคล้ายกับเตาเผาด่านของชาวบ้าน ที่ทำการขุดดินทำเตาเผาด่านไม้เอาไว้ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับหุงข้าว ทำกับข้าวนั่นเอง

2) ใช้ซังข้าวโพดโรยลงไปในเรื่องที่ได้ทำการขุดเตรียมเอาไว้ก่อนหน้านี้แล้ว

เหตุผลที่นำซังข้าวโพดมาโรยไว้ที่พื้นร่องดินเตาเผา เนื่องจากต้องการให้ความร้อนระอุอย่างทั่วถึงเวลาทำการเผาผลไม้ และทำให้ผลไม้แต่ละชนิดที่ทำการเผามีชิ้นงานที่สวยงามไม่ไหม้เฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่งของผลไม้เท่านั้น

3) ใช้เหล็กเส้นขนาดเท่านิ้วชี้พาดขวางร่อง ขนาดพอที่จะวางภาชนะได้

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เหล็กเส้น มาเป็นที่รองรับภาชนะที่ได้บรรจุวัตถุดิบจำพวกผลไม้และวัสดุอื่น ๆ เอาไว้

4) เทน้ำมันเบนซินรดซังข้าวโพดนิดหน่อย จุดไฟ เมื่อซังข้าวโพดติดไฟแล้วนำภาชนะที่บรรจุวัตถุดิบจนเต็ม ปิดฝา นำไปวางบนตะแกรงเหล็ก

5) จากนั้นให้เทแอลกอฮอล์กลบภาชนะให้มิด แล้วเผาไปเรื่อย ๆ ระหว่างเผาด้าแอลกอฮอล์ต้องเติมและควบคุมไม่ให้ไฟลุก เหมือนกับการเผาด่านไม้ทุกประการ ใช้เวลาเผาประมาณ 24 ชั่วโมง

6) จากนั้นจึงเขี่ยเอาแอลกอฮอล์ดับไฟ และปล่อยให้ทิ้งไว้ให้เย็น โดยไม่ต้องเปิดภาชนะ ไม่ต้องรดน้ำ ครบ 1 คืน ก็มาคัดแยกเพื่อนำไปจำหน่ายได้

2.4 ขั้นตอนการจำหน่าย

งานแต่ละชิ้นพอค้าจะมารับซื้อด้วยราคาที่แตกต่างกันไป ถ้าเป็นน้อยหน้า มังคุด ไม้ไผ่ และอื่น ๆ จะได้ราคาที่ 10-15 บาทต่อชิ้น แต่ถ้าเป็นทุเรียน สับปะรด จะได้ราคาถึงชิ้นละ 30-35 บาท โดยพอค้าผู้รับออเดอร์จะมารับสินค้าไปจำหน่ายก่อน แล้วจะมาจ่ายเงินในงวดที่จะมารับของต่อไป แต่ละงวดเวลาห่างกันประมาณ 7-15 วัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ในบางครั้งกลุ่มก็จะนำสินค้าไปโชว์และจำหน่ายในงานสำคัญ ๆ ทั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศ เช่น งานเกี่ยวกับการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งปรากฏว่า ได้รับความสนใจจากลูกค้าเป็นอย่างดี เพราะความแปลกใหม่นั้นเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เผาะดับกลิ่น บ้านหนองขอเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาธ อำเภอฟากท่า จังหวัดนครสวรรค์ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการตลาด

แนวทางแก้ไข คือ พัฒนาด้านการตลาดควรกระทำโดยเร่งด่วนในประการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ศึกษาภาวะความต้องการของตลาดให้ทันเหตุการณ์ โดยหันมาใช้แนวคิดที่ว่าผลิตเพื่อจำหน่าย หรือผลิตตามความต้องการของตลาดเป็นหลัก
- 2) ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาด เร่งขยายตลาดใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นไปยังต่างท้องถิ่น และอาจจะพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ควบคู่ไปกับการเจาะตลาดใหม่ด้วย
- 3) ต้องพัฒนากลุ่มผู้ผลิตให้เป็นนักเจรจาการค้า เพื่อจะสามารถสื่อสารกับลูกค้าได้ดีขึ้น หรือเจรจาผู้ร่วมลงทุนเพื่อขยายฐานธุรกิจด้านผลิตภัณฑ์เผาะดับกลิ่นให้เติบโตมากขึ้น ตลอดจนสามารถเจรจาในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ รวมทั้งได้ข้อมูลที่สำคัญในการดำเนินการตลาด

2. ปัญหาด้านการเงิน

เนื่องจากทางกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เผาะดับกลิ่น ก่อตั้งขึ้นจากการใช้ทุนส่วนตัว รวมถึงจากญาติมิตร ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการเงิน

แนวทางแก้ไข คือ รัฐบาลให้การส่งเสริมผู้ด้านเงินทุน เพื่อไม่ให้ทางกลุ่มผู้ผลิตต้องหันไปพึ่งเงินทุนจากนอกระบบด้วยอัตราดอกเบี้ยสูง และช่วยผลักดันให้ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้วางแผนในการบริหารเงินอย่างถูกต้อง

3. ปัญหาด้านเทคโนโลยีการผลิต จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น

แนวทางแก้ไข คือ ต้องมีการใช้เตาเผาที่ทันสมัยขึ้น แทนการใช้เตาเผาผลไม้ ด้วยกลั่นแบบเดิมที่เป็นเพียงเตาที่ขุดดินแล้วนำผลไม้มานเผา เพื่อที่จะให้ได้ปริมาณการผลิตที่ทันต่อความต้องการจากเดิม

4. ปัญหาด้านแรงงาน

มักประสบปัญหากับคานแรงงานอยู่เสมอ เนื่องจากขาดทักษะรวมทั้งประสบการณ์ และส่งผลต่อความสม่ำเสมอของคุณภาพผลิตภัณฑ์

แนวทางแก้ไข คือ พัฒนาแรงงานของกลุ่มให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตสินค้าให้มากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน เช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชนประจำอำเภอ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้การจัดฝึกอบรมพัฒนา ทักษะ ความรู้ในเรื่องการผลิตสินค้าที่มี คุณภาพ

5. ปัญหาด้านการจัดการ

การใช้ประสบการณ์ตัดสินใจในการจัดการด้านต่าง ๆ ใช้คนเพียงคนเดียว ไม่ได้ใช้ทักษะการจัดการอย่างมีระบบ

แนวทางแก้ไข คือ ส่งเสริมให้ทางกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดี มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส โดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ร่วมรับรู้ในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการงานของกลุ่ม

6. ปัญหาด้านการขาดแคลนข้อมูลในการช่วยตัดสินใจ

ทางกลุ่มผู้ผลิตผลไม้เผาดับกลั่นมักจะขาดแคลนข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด เทคนิคการผลิต การหาแหล่งเงินทุน และการจัดการ

แนวทางแก้ไข คือ ขอความช่วยเหลือจากหลาย ๆ หน่วยงาน เกี่ยวกับข้อมูลประเภทต่าง ๆ เช่น การผลิตที่มีคุณภาพ จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด กรมพัฒนาฝีมือและแรงงาน ส่วนด้านการจัดการและแหล่งเงินทุน อาจขอทุนสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรภายในอำเภอของตนเอง

7. การกระจุกตัวของธุรกิจในพื้นที่เฉพาะในตัวเมือง

นำไปสู่ต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายที่สูง การแย่งกันทางการตลาดของสินค้าประเภทต่าง ๆ

แนวทางแก้ไข คือ ต้องทำการขยายพื้นที่ทางการตลาด คือ หาแหล่งรองรับสินค้าใหม่เพิ่มเติม ไม่จำเป็นต้องจำหน่ายสินค้าเฉพาะในเขตตัวเมือง หรือตัวจังหวัดเท่านั้น

8. ปัญหาด้านการขอรับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ เนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความช่วยเหลือได้ไม่ทั่วถึง

แนวทางแก้ไข คือ ให้องค์กรพัฒนาชุมชน เข้ามาดูแลโดยมีเจ้าหน้าที่ของจังหวัดเป็นผู้เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาให้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การดำเนินการผลิตจึงจะเป็นไปโดยสะดวก และมีช่องทางการจำหน่ายที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาผลไม้คุดกลั่น บ้านหนองข่อยเหนือ ตำบลโพธิ์ประสาท อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะความคิดเห็นอันเป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้เป็นรูปของข้อเสนอแนะ กล่าวคือ

1. ทางรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมไปถึงให้มีการทัศนศึกษาดูงานด้านเทคโนโลยีการผลิต มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับรูปแบบการผลิตของกลุ่มผู้ผลิตผลไม้คุดกลั่น เพื่อให้กลุ่มผู้ประกอบการจะได้มีความรู้เกิดทักษะ ในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลไม้ฯ เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองในการจัดซื้อ ปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งมีการวางแผนแก้ไขปัญหาการผลิตและการตลาด ศึกษาภาวะความต้องการของตลาดเพื่อจะปรับแนวคิดในการผลิต ผลิตตามความต้องการของตลาด